147. Torstaina 19 päivänä marraskuuta 1998

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta 5716

Hallituksen esitys 116/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 13/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta 5724

Hallituksen esitys 115/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 16/1998 vp

3) Hallituksen esitys Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan ensimmäiseen ja toiseen pöytäkirjaan tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5725

Hallituksen esitys 103/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 14/1998 vp

4) Hallituksen esitys Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 184/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 15/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi verotusmenettelystä annetun lain 17 ja 26 §:n muuttamisesta 5725

Hallituksen esitys 177/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1998 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 5 a ja 8 §:n sekä tuloverolain 122 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 201/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 43/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain 114 §:n muuttamisesta 5726

Hallituksen esitys 207/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 251/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 45/1998 vp

9) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalain 3 ja 4 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 217/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 10/1998 vp

10) Hallituksen esitys euron käyttöönottoon liittyviksi säännöksiksi kiinnityslainsäädännössä ..... ,,

Hallituksen esitys 156/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 21/1998 vp

11) Hallituksen esitys laiksi ydinenergialain 52 §:n muuttamisesta 5727

Hallituksen esitys 222/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 22/1998 vp

12) Hallituksen esitys laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 243/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1998 vp

Ensimmäinen käsittely

13) Hallituksen esitys laiksi ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 197/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1998 vp
Toivomusaloite 20, 36/1998 vp

14) Hallituksen esitys laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 208/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 47/1998 vp

15) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 67 §:n muuttamisesta 5728

Hallituksen esitys 252/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1998 vp

16) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinolain 28 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 136/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 11/1998 vp

17) Hallituksen esitys laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoamisesta 5729

Hallituksen esitys 249/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

18) Hallituksen esitys laiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 5729

Hallituksen esitys 211/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1998 vp

19) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain 59 ja 59 a §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... ,,

Hallituksen esitys 179/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

20) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelaissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain 1 a §:n muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5731

Hallituksen esitys 141/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 25/1998 vp
Lakialoite 130/1997 vp, 89/1998 vp

21) Hallituksen esitys laiksi sosiaalihuoltolain 49 §:n muuttamisesta 5742

Hallituksen esitys 166/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 26/1998 vp
Lakialoite 74/1998 vp

Lähetekeskustelu

22) Lakialoite laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n muuttamisesta ,,

Lakialoite 115/1998 vp (Ulla Anttila /vihr ym.)

23) Lakialoite laiksi Suur-Saimaan kansallispuistosta 5744

Lakialoite 117/1998 vp (Pentti Tiusanen / vas ym.)

24) Lakialoite laiksi vahingonkorvauslain 2 luvun muuttamisesta 5747

Lakialoite 123/1998 vp (Kari Myllyniemi / kesk ym.)

25) Lakialoite laiksi rikoslain 39 luvun 1 §:n muuttamisesta 5748

Lakialoite 126/1998 vp (Kari Myllyniemi / kesk)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Ala-Nissilä, Alho, Andersson C., Filatov, Hassi, Helle, Huttu-Juntunen, Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Kanerva I., Laakso, Lindén, Manninen, Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mähönen, Mönkäre, Nyby, Ojala R., Olin, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Rantanen, Saapunki, Sasi, Savela, Skinnari, Suhola, Tennilä, Tiuri ja Vanhanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Savela ja Pietikäinen M.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Laakso ja Metsämäki sekä muun syyn perusteella edustajat Ala-Nissilä, Alho, Hassi, Lindén, Manninen, M. Pietikäinen ja S. Pietikäinen sekä

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Huttu-Juntunen ja Jansson sekä muun syyn perusteella edustajat I. Kanerva, Olin ja Suhola.

Ed. Saaren ym. välikysymys n:o 5 valtion rahoitusvastuusta vanhusten ja sairaiden hoidossa

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ed. Saaren ym. allekirjoittama välikysymys n:o 5 valtion rahoitusvastuusta vanhusten ja sairaiden hoidossa (VK 5/1998 vp), jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnalle

Hallitusmuodon mukaan julkinen valta vastaa sosiaali-, terveys- ja opetuspalveluista. Kuntien tehtävänä on järjestää palvelut ja valtiovallan tehtävä on pitää huolta siitä, että kunnilla on tähän taloudelliset edellytykset. Valtion osuus palvelujen rahoituksesta on viime vuosien aikana olennaisesti laskenut. Koska valtio on vetäytynyt hallitusmuodon mukaisesta vastuustaan, kaikki kunnat eivät enää pysty huolehtimaan velvoitteistaan. Hoitopalvelujen nykytila osoittaa hyvinvointivaltion perusteiden järkkyneen.

Sairaanhoidossa 130 000 potilasta odottaa leikkausta. Hoidon tasosta ja potilasturvallisuudesta on jouduttu tinkimään henkilökunnan vähäisyyden vuoksi. Työntekijät kärsivät työuupumuksesta ja heidän oikeusturvansa on heikentynyt. Hoitovirheiden määrä ja "läheltä piti" -tilanteet ovat Tehyn selvityksen mukaan selvästi lisääntyneet parin viime vuoden aikana.

Erityisen turvattomaan asemaan ovat joutuneet vanhukset. Vanheneva ihminen ei voi luottaa siihen, että kunnan antama hoitoapu lisääntyy sitä mukaa, kun hänen voimansa ehtyvät. Säästöt ovat vaikeuttaneet myös omaisten tekemää hoitotyötä. Vanhusten kohtalosta huolestuneet omaiset ovat lähteneet liikkeelle tilanteen korjaamiseksi. Ihmisarvoisen vanhuuden puolustamiseksi syntynyt kansanliike on kerännyt runsaalta 30 paikkakunnalta yhteensä 155 443 allekirjoittajaa vetoomuksensa alle.

Hallitus lupasi aloittaessaan toimintansa, että peruspalvelut turvataan. Näin ei ole tapahtunut. Kuntatalouteen kohdistetut leikkaukset ja lisärasitukset ovat olleet vuosina 1996—98 lähes 14 miljardia markkaa. Samaan aikaan kuntien vuosikate on puolittunut. Sisäasiainministeriön selvitykset osoittavat, että lähes kaksi miljoonaa suomalaista asuu suurten talousvaikeuksien kunnissa.

Hallitus heikentää ensi vuoden talousarviossa kuntien taloudellista asemaa edelleen lähes miljardilla markalla. Valtionosuusjärjestelmän siirtymäkauden leikkaukset jatkuvat ja yhteisöveron muutokset rasittavat kuntia. Monet kunnat ajautuvat pysyvään kriisiin ja joutuvat vuosi vuoden jälkeen elämään velkarahalla. Lipposen hallituksen politiikalla lomautukset ja irtisanomiset jatkuvat, jonot sairaaloihin ja terveyskeskuksiin kasvavat, toimeentulotuen jonot pitenevät ja vanhustenhuollon taso laskee.

Kuntien väliset taloudelliset erot ovat kasvaneet. Kuntien vuosikatteissa on jopa yli 5 000 markan erot asukasta kohden. Siitä huolimatta, että kunnat ovat nostaneet veroja ja maksuja, ne eivät ole kaikissa tapauksissa pystyneet huolehtimaan peruspalveluista.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momenttiin viitaten esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä kantaakseen valtiolle kuuluvan rahoitusvastuun, jotta kunnat voisivat järjestää vanhusten ja sairaiden hoidon ja riittävät terveyspalvelut sekä huolehtia potilasturvallisuudesta, hoitohenkilökunnan oikeusturvasta ja omaishoitajien jaksamisesta?

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 1998

Aapo Saari
Olavi Ala-Nissilä
Jorma Huuhtanen
Timo Järvilahti
Kyösti Karjula
Armas Komi
Markku Koski
Johannes Leppänen
Eero Lämsä
Mauri Pekkarinen
Juha Rehula
Jukka Vihriälä
Anu Vehviläinen
Juhani Alaranta
Liisa Hyssälä
Anneli Jäätteenmäki
Mari Kiviniemi
Juha Korkeaoja
Seppo Kääriäinen
Raimo Liikkanen
Hannes Manninen
Aulis Ranta-Muotio
Hannu Takkula
Markku Vuorensola
Esko Aho
Maria Kaisa Aula
Tytti Isohookana-Asunmaa
Timo Kalli
Annikki Koistinen
Ossi Korteniemi
Markku Lehtosaari
Maija-Liisa Lindqvist
Tero Mölsä
Vuokko Rehn
Maija-Liisa Veteläinen
Matti Väistö"

P u h e m i e s : Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan istuntoon.

P ä i v ä j ä r j e s t y k s e s s ä o l e v a t a s i a t :

1) Hallituksen esitys laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 116/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 13/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiasta.

Yleiskeskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Hallitus on korkeassa viisaudessaan esittänyt rikosvahinkolakia muutettavaksi siten, että rikoksen kautta surmansa saaneen hyvin läheiselle omaiselle voitaisiin tapahtuman johdosta maksaa korvausta, kuitenkin enintään 20 000 markkaa. Tämä on tietysti toissijainen vastuu, koska rikoksen tekijä on ensisijaisessa vastuussa korvausten maksamisesta.

Tämä asia on sinänsä hyvä ja tyydytyksellä otettu vastaan, mutta se on tietysti herkkä ja hienojakoinen asia sikäli, voidaanko kuvitella rahalla korvattavaksi sellainen kärsimys, joka on aiheutunut tällaisen läheisen omaisen menettämisestä.

Kun hallituksen esityksessä on nimenomaan puhuttu, että maksetaan korvaus, niin lakivaliokunta on mietinnössään yksimielisesti muuttanut sanan "korvaus" sanaksi "korvausta", joka ainakin lieventää tätä kysymystä vähän, sillä ei 20 000 markalla makseta tietysti kärsimyksiä. Tokko niitä pystytään maksamaan rahallisesti lainkaan.

Tältä osin lakivaliokunnan mietintö on yksimielinen, mutta hallituksen esityksessä on eräs

erittäin paha hama. Minä uskon, että myös hallitusryhmien kansanedustajat lakivaliokunnassa, vaikka en toki heidän puolestaan puhukaan, ovat olleet sitä mieltä, että tämä asia olisi pitänyt korjata, mutta kun ministeriön lainvalmistelijat olivat sitkeästi toista mieltä, asia jäi sitten opposition vastalauseen varaan.

Lakiesityksen mukaan nimittäin tämän korvauksen, enintään 20 000 markkaa, suorittaa Valtiokonttori. Asiahan on aivan hyvä tällä tavalla, mutta hallituksen esityksen mukaan Valtiokonttori ei olisi päätöksessään lainkaan sidoksissa tuomioistuimen päätöksiin, toisin sanoen, jos tuomioistuin määrää maksettavaksi korvausta 18 000 markkaa, joku Valtiokonttorin virkamies voi viisaudessaan päätyä siihen, että 2 000 markkaa on aivan riittävä.

Tämä on minun mielestäni käsittämätöntä, että hallinnollinen virkamies ja virasto voivat astella tuomioistuimen päätöksen yli. Tuomioistuimen päätöksen yli ei mielestäni voi astella muuta kuin ylempi tuomioistuin eikä hallinnollinen virkamies.

Näin ollen, kun asia meni äänestykseen, me opposition edustajat ehdotimme sitä, että Valtiokonttori, totta kai, suorittaa korvauksen tuomioistuimen päätöksen mukaisesti, mutta vain tuomioistuimen päätöksen mukaisesti siten, että Valtiokonttori ei itse voi enää päättää korvausperusteesta ja korvauksen määrästä. Kun tätä ei saatu läpi, silloin opposition edustajat ovat tehneet vastalauseen, jonka mukaan Valtiokonttori suorittaa tuon korvauksen tuomioistuimen päätöksen mukaisesti ja on oikeutettu saamaan myös salaiseksi julistetussa jutussa korvauksen maksamiseen tarvittavat asiatiedot, mutta ei mitään muuta päätösvaltaa.

Rouva puhemies! Tämän johdosta tulen ehdottamaan, että käsittelyn pohjaksi lakivaliokunnan mietinnön n:o 16 osalta otetaan se lakiehdotus, joka sisältyy mietintöön jätettyyn vastalauseeseen.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Ensimmäinen esityshän koskee vahingonkorvauslain muutosta. Lakiin tulee uusi 4 a §, joka koskee surmatun lähiomaisten saamaa korvausta lähinnä henkisistä kärsimyksistä.

Minusta vahingonkorvauslain sanonta on parantunut lakivaliokunnassa, kun on sanottu "korvausta", eli toisin sanoen ei väitetäkään, että suoritettaisiin täysi korvaus, koska täysi korvaus on abstraktinen käsite tässä kohtaa.

Vahingonkorvauslakiin minulla ei ole mitään huomauttamista. Sen sijaan minulla on huomauttamista rikosvahinkojen korvaamisesta annettuun lakiin tältäkin osin. Pidän nimittäin virheellisenä sitä tässä kohtaa, että valtion korvausvastuu on säädetty enintään 20 000 markaksi. Miksi pidän sitä virheellisenä? Pidän sitä virheellisenä sen takia, että rikoksen tekijälle tuomitulla korvauksellahan ei ole ylärajaa vahingonkorvauslaissa, mutta rikosvahinkojen korvaamisesta annetulla lailla ohjataan tavattoman voimakkaasti korvausmäärää, kun otetaan käsitteeksi se, että valtio korvaa enintään 20 000 markkaa.

Tämähän johtuu siitä, että kun tämä on uusi korvausmuoto, meillähän ei ole tällaista ollut ollenkaan, niin kun nyt rikosvahinkojen korvaamisesta annettu laki tulee ja määrää 20 000 markkaa, niin se tulee ohjaamaan koko tämän pykälän käyttöä ja muuta liian voimakkaasti. Mielestäni korvauksen katon olisi pitänyt olla korkeampi, esimerkiksi 50 000 markkaa, jolloin sille olisi annettu arvoa, että se voi olla korkeampi myös valtion varoista, jolloin se summa ei olisi olisi ollut näin selvästi tuomioistuimia johdatteleva.

Mutta tämä ei ole se pääkysymys, minkä takia tulin tänne, vaan rikosvahinkojen korvaamisesta annettu 14 §, josta jo ed. Aittoniemi käytti puheenvuoron. Tämä 14 § Valtionkonttorin korvausvelvollisuus, ei koske yksinomaan vahingonkorvauslain 4 a §:ää, jossa on korvaus kärsimyksestä, vaan kaikkea rikosvahinkojen korvaamista. Laissa on tällä hetkellä 14 §, jossa sanotaan, että korvauksen maksaa Valtiokonttori. Pykälässä ei ole sanottu, onko Valtiokonttori sidottu tuomioistuimen päätökseen vai ei.

Eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt tähän seikkaan huomiota, että kun Valtiokonttori ei ole noudattanut tuomioistuinpäätöksiä, niin pitäisi olla lakitasolla määritelty, onko Valtiokonttori sidottu vai ei. Nyt hallituksen esitys lähti siitä, että Valtiokonttori ei ole sidottu tuomioistuimen ratkaisuun. Tämän lakivaliokunta on hyväksynyt.

Kuulun niihin, jotka sanovat, että tuomioistuimen lainvoimaista päätöstä pitäisi myös Valtiokonttorin korvausjärjestelmässä noudattaa. Siitä periaatteesta olen samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi. Mutta en ole sillä kannalla kuitenkaan, mitä vastalauseessa on esitetty, koska vastalauseessa on sanottu kategorisesti, että Valtiokonttori olisi aina tuomioistuimen kantaan sidottu.

Minusta se olisi pitänyt kirjoittaa niin, että Valtiokonttori on sidottu tuomioistuimen rat-

kaisuun paitsi kahdessa tapauksessa: 1) jos vahingon aiheuttaja on myöntänyt korvausvaatimuksen oikeaksi ja 2) jos tuomittu korvaus ilmeisen merkittävästi poikkeaa yleisestä oikeuskäytännöstä. Eli olisin antanut kaksi tapausta Valtiokonttorille harkintaan. Jos korvaus poikkeaa yleisestä oikeuskäytännöstä ilmeisen merkittävästi, niin silloinhan Valtiokonttori olisi joutunut perustelemaan, miksi se poikkeaa tuomioistuimen kannasta, ja esittämään ne näkökannat, mikä olisi oikea käytäntö.

Tämä dispositiivisuus, että jos vahingonaiheuttaja myöntää vaatimuksen, merkitsee sitä, että hänhän voi myöntää minkä summan tahansa, jolla ei tarvitse olla mitään yhteyttä todelliseen vahinkoon. Mutta muutoin lähtökohtana olisi ollut tuomioistuimen kanta. Nythän esimerkiksi Valtiokonttori ei ole sidottu korkeimman oikeuden kantaan tässä kohtaa. Pidän sitä virheenä. Pidän sitä virheenä, että hovioikeudessa on suoritettu suullinen käsittely alioikeuden johdosta, pitkälti sitä selvitetty eikä Valtiokonttori ole siihen sidottu.

Mutta mikä minua tässä kaikkein eniten huolestuttaa, minua huolestuttaa lakivaliokunnan asenne. Täällä ei valiokunnan puheenjohtaja ole paikalla. Aivan juridisesti pidän tätä pahana virheenä, miten lakivaliokunta on kirjoittanut. Nimittäin lakivaliokunta kirjoittaa näin: "Oikeudenkäynnissä vahingonkorvausasiat ovat ns. dispositiivisia asioita eli asioita, joissa sovinto on sallittu. Siitä seuraa, että tuomioistuin ei aina voi itsenäisesti päättää vahingonkorvauksen määrästä, vaan on sidottu vahingon aiheuttajan oikeaksi myöntämään summaan." Tähän asti on kaikki aivan oikein, mutta sitten: "Tämä on johtanut varsin epäyhtenäiseen oikeuskäytäntöön ja korvaustasoon. Korvaukset vaihtelevat oikeudenkäynnistä toiseen ja paikkakunnalta toiselle. Mikäli haluttaisiin, että oikeudenkäynnissä vahingon aiheuttajan maksettavaksi tuomittu vahingonkorvaus aina suoritetaan rikosvahinkolain nojalla saman suuruisena valtion varoista, oikeudenkäynti olisi järjestettävä rikosvahinkolaissa ensisijaiseksi niin, että valtio olisi edustettuna kaikissa sellaisissa oikeudenkäynneissä, joissa vahingonkorvaus saattaa tulla kysymykseen. Tämä puolestaan olisi kallis ja epätarkoituksenmukainen järjestelmä."

Siis lakivaliokunnan kannanotto: "Korvaukset vaihtelevat oikeudenkäynnistä toiseen ja paikkakunnalta toiselle." Nyt lakivaliokunta on katsellut asiaa vain kamreerin näkökulmasta, valtiovarainministeriön kannalta. Sitä huolestuttaa se, tuomitaanko valtion varoista oikea summa vai ei, mutta se unohtaa perustuslain 5 §:n 1 momentin: "Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä."

Oleellista tässä on se, mistä lakivaliokunnan, oikeusministeriön ja meidän kaikkien täällä olisi pitänyt olla huolissamme, tuomitaanko Suomessa vahingonkorvaukset paikkakunnasta riippuen mihin summaan tahansa, oikeudesta riippuen mihin summaan tahansa, koska tuomioistuin tuomitsee vahingon aiheuttajan maksamaan sen korvauksen. Nyt ei lakivaliokuntaa ollenkaan huoleta se, minkälaisia vahingonkorvauksia yleensä tuomitaan. Ainoastaan se huolettaa, paljonko valtio maksaa niistä.

Tämä on se ensisijainen lähtökohta, että pitäisi olla huolestunut siitä, että vahingonkorvaukset vaihtelevat paikkakunnalta toiselle, tuomioistuimesta toiseen, ja sanoa, että tähän täytyy saada korjaus, minkä jälkeen Valtiokonttori tietysti tuleekin sidotuksi tähän järjestelmään ja pitää sitoa, koska yhdenvertaisuus lain edessä on. Tämä on se ensisijainen asia, josta meidän täällä pitäisi olla huolissamme, tuomitaanko tuomioistuimessa samantapaisesta vahingosta samanlaisia korvauksia, koska vahingon aiheuttaja joutuu valtion korvausvastuusta riippumatta aina maksamaan vahingonkorvaukset ja tulee vastuuseen. Perustuslain 5 §:n 1 momentti on kokonaan unohtunut, ja tämä on mielestäni paha juttu.

Olen myös siinä mielessä eri mieltä, että ei voitaisi sanoa näinkään, kuin täällä on sanottu. Tästä olen ensin samaa mieltä: "Valiokunta korostaa pääsääntöä: ensisijainen korvausvelvollinen on aina vahingon aiheuttaja, ei valtio." Tämä pitää paikkansa. Aina se tietysti on ensisijainen, mutta ei voi sanoa, niin kuin lakivaliokunta sanoo täällä: "Valtion korvausvastuun toissijaisuus on aiheuttanut sekaannusta" jnp. Ei valtion korvausvastuu ole rikosvahinkolain mukaan toissijainen. Toissijaisuus tarkoittaa siis sitä, että jos syyllinen, vahingon aiheuttaja, ei maksa sitä, niin valtio maksaa. Mutta näinhän ei laki ole. Vaikka vahingon aiheuttajalta ei haeta korvausta ollenkaan, vahingon kärsinyt saa hakea suoraan korvausta Valtiokonttorilta. Tämä on hyvin tavallista esimerkiksi tapauksissa, että vahingon aiheuttaja on kärsimässä vankeusrangaistustaan tuomioistuimessa. Ei häneltä yritetäkään periä, kun ei mitään saada, vaan tehdään anomus suoraan Valtiokonttoriin. Se ei ole siis juridisesti toissijainen. Hyväksyn sen, että vahingon aiheuttaja on ensisijainen, mutta siitä ei seuraa, että tämä on toissijainen, koska se ei ole

toissijaisuutta. Siinä ei mitata sitä, pystyykö vahingon aiheuttaja maksamaan sen taikka ei.

Tämä on se paha ristiriita, että ei olla huolestuneita siitä, että oikeuskäytäntö vaihtelee vahingon aiheuttajiin nähden, vaan ollaan ainoastaan kamreerin näkökulmasta huolestuneita siitä, paljonko Valtiokonttori tästä maksaa. Tämä on kaiken tämän problematiikan a ja o. Olen huolestunut lakivaliokunnan sanonnoista ja tavasta, miten tämä on käsitelty. Tässä on mennyt sekaisin meidän oikeuskäytäntömme ja sen vaaliminen, mitkä ovat ihmisten perusoikeudet. Tässä rikotaan perusoikeuksia nyt reippaasti, mutta ei olla ollenkaan siitä huolestuneita.

Sanoisin, että kun oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta vaalittaisiin, silloin Valtiokonttori olisikin sidottu ja silloin nämä kaksi kohtaa olisivat tärkeitä. Jos on myönnetty, ei ole sidottu, tai jos se ilmeisen merkittävästi poikkeaa yleisestä oikeuskäytännöstä, annettaisiin silloin Valtiokonttorille mahdollisuus, ja se voisi tehdä päätöksiä ja perustella, miksi se on poikennut tuomioistuimen käytännöstä. Silloin oltaisiin koko maassa yhtenäisessä käytännössä.

Vastalause lähtee vain siitä, että Valtiokonttori olisi aina sidottu tuomioistuimen ratkaisuun. Ei tietenkään, jos on myönnetty vahingonkorvaus ja muut, eli se ei voi olla näin kuin vastalauseessa selostetaan.

Vielä lopuksi, olisin toivonut, että lakivaliokunta olisi ottanut viimeiseksi kannaksi, että laki rikosvahinkojen korvaamisesta tulisi uudistaa kokonaisuudessaan. Miksi? Laki on vuodelta 1974. Siinä on alun perin ollut 29 pykälää asetusja voimaantulopykälät huomioon ottaen. Tällä hetkellä 29 pykälästä 9:ää pykälää ei ole muutettu, ottaen huomioon järjestysluonteiset pykälät. Sinne on lisätty valtava määrä a-pykäliä, siellä on nelisenkymmentä pykälää nyt ja niistä on vain 9 alkuperäisessä muodossa. Tämä on sellainen tilkkutäkki, kun se on tullut voimaan eri aikoina, että on erittäin vaikeata tätä seurata ja lukea. Olisin toivonut, että lakivaliokunta olisi sanonut, että se kiirehtii lain kokonaisuudistusta sen johdosta, että sitä on niin monta kertaa tilkkutäkkimäisesti muutettu.

Laki rikosvahinkojen korvaamisesta on äärettömän tärkeä ja tulee jatkuvasti merkittävämmäksi kansalaisille, ja yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että sieltä korvataan. Mutta pidän virheellisenä, että Valtiokonttorille ja tavallaan sen kautta valtiovarainministeriölle annetaan valta päättää, paljonko rahaa käytetään niiden ihmisten hyväksi, jotka ovat joutuneet turvattomuus- taikka muista syistä kärsimään vahinkoa, jota ei korvata mistään muualta kuin valtiolta. Tässä mielessä olen pettynyt lakivaliokunnan kannanottoon.

Ed. Savela merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Paljolti voi yhtyä kritiikkiin, jota ed. Mikkola esitti. Voin todeta, että suurin osa näistä hänen esille ottamistaan ongelmista tuli toki lakivaliokunnassa esille ja niistä keskusteltiin. Ehkä oli virhe se, että koko problematiikkaa ei ole tuotu esille mietinnössä.

Minusta tällä ehdotuksella ei kuitenkaan rikota ihmisten perustuslaillisia oikeuksia. Päinvastoin voidaan todeta, että korvausvelvollisuus Valtiokonttorin osalta laajenee nyt myös eräissä tapauksissa kuolemantapauksen osalta. Täytyy muistaa se, että vaikka Valtiokonttori fiskaalisista syistä rajoittuu tiettyyn korvausmäärään, niin toki korvaukseen oikeutetulla henkilöllä on edelleen regressio-oikeus sitä kohtaan, joka vahingon on aiheuttanut.

Yhdyn toki siihen, että "toissijaista korvausvelvollisuutta" valtiolla ei todellakaan ole juridisesti ottaen, mutta käytännössä asia on tällä tavalla muotoutunut useimmissa tapauksissa. Mutta kieltämättä tuon termin valinta on epäonnistunut, se myönnettäköön.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Mikkola on laajentanut reviiriään. Aikaisemmin hän oli erikoistunut voimaantulosäännösten knoppologiaan, jossa hän etsiskeli silmäneulan ja suurennuslasin kanssa näitä virheitä. Mutta minä en oikeastaan voi yhtyä mihinkään ed. Mikkolan näkemykseen.

Ensinnäkin siitä, että tämä 20 000 on pieni summa, keskusteltiin toki valiokunnassa. Mutta on lähdettävä siitä, että valtion mahdollisuudet korvauksiin ovat tietysti rajalliset. Sellaisenaan tämä 20 000 markan summa ei minun käsitykseni mukaan voi ohjata millään tavalla oikeuden päätöksiä korvausten määräämisestä. Niin yksivipuisia tuomioistuimissa ei olla, että annettaisiin tämän asian, jossa valtio astuu maksukyvyttömän rikoksentekijän sijaan ja maksaa 20 000 markkaa, alkaa ohjata tuomioistuimen päätöksiä.

Mitä tulee sitten siihen, että eri puolilla Suomea on erilaisia tuomioita, niin totta kai on. Se

koskee kaikkia tuomioita. Se on rikoksista annettavissa rangaistuksissa, korvauskysymyksissä ja kaikissa. Koskaan ei Suomessa päästäkään siihen ihannetilaan, että Utsjoella ja Hangossa annettaisiin samanlaisia tuomioita. Valitettavasti tämä on tällä tavalla. Tämä tiedettiin, mutta emme me voineet tässä asiassa ryhtyä sitä ohjaamaan. Esityksen keskeinen sisältö oli se, että valtio astuu mukaan tämän 20 000 markan summalla. Me tietenkin keskityimme siihen asiaan ja lähdimme siitä, että Valtiokonttori ei saa käpälöidä tuomioistuimen päätöksiä.

Näin ollen, jos tämä laki hyväksytään sellaisena kuin tämä vastalause ehdottaa, niin se on kohtuullisen hyvässä kunnossa. Totta kai summa on liian pieni, mutta se pahin asia, jossa hallinnollinen virkamies lähtee astelemaan tuomioistuimen päätösten yli, se saadaan poistettua tästä. Tämä oli tämän kaikkein suurin surkeus.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kovin huolestunut siitä, että ed. Aittoniemi, joka on lakivaliokunnan jäsen, ei ole ollenkaan huolestunut siitä, että meillä tuomiot vaihtelevat. Tämä on hirveän suuri ongelma. Tämähän on perustuslain 5 §:n 1 momentin keskeinen sääntö, että meitä kohdeltaisiin yhdenvertaisesti. Lakivaliokunta on juuri sen takia, että se kiinnittäisi tähän huomiota, että rangaistukset ja vahingonkorvaukset olisivat yhteneväisiä. Tämä on kaiken a ja o. Sen jälkeen voidaan olla hyvin sidottuja tuomioistuimen päätöksiin, kun annetaan nämä kaksi poikkeusta siitä.

Täytyy muistaa, että ei tässä ole kysymys valtion korvausvelvollisuudesta, kun tuomiot vaihtelevat, vaan syyllisen ja asianomistajan välisestä suhteesta, joka on ensisijainen ja kaikkein tärkein tässä koko problematiikassa. Se jää nyt teiltä kokonaan huomioimatta. Te sanotte, että tuomiot ja korvausvelvollisuudet vaihtelevat paikkakunnalta toiselle, mutta te olette kiinnostuneita vain siitä, paljonko valtio maksaa siitä. Totta kai siellä on kattosummat olemassa, ja minä hyväksyn sen, mutta tähän keskeiseen problematiikkaan, ed. Aittoniemi, teidän olisi pitänyt ensisijaisesti kiinnittää huomiota. Kun te aika usein sanotte, että kansalaiset eivät ole yhdenvertaisia lain edessä, niin teidän olisi luullut tähän erikoisesti kiinnittävän huomiota. Olen kovin pettynyt.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola puhui hyvin paljon asiaakin, mutta täytyy sanoa, että meni asian vierestäkin ainakin saman verran. Ed. Mikkolalla on jotenkin sellainen käsitys, että raastuvat ja tuomioistuimet lukevat todellakin meidän mietintöjämme. Ne katsovat puhtaasti lakipykälää ja tekevät sen mukaisesti. Ei auta mitään, jos mietintöön laitetaan, että pitää olla tasa-arvoisia lain edessä ja korvausasioissa.

Ei ole pitkää aikaa, puoli vuotta, kun me muutimme lakia yhdyskuntapalvelusta ja selvästi muutettiin, lakiin jopa kirjoitettiin, mutta tuli yksi virheellinen sana sinne, jota yritin muuttaa mutta en onnistunut. Silloin oikeusministeri Häkämies myönsi jälkeenpäin, että saatoin olla asiassa oikeassa. Mutta mietinnössä selvästi sanottiin, että yhdyskuntapalvelua ei saa enää tuomita kuin kaksi kolme kertaa ja sen jälkeen on tuomittava ehdottomia tuomioita. Oikeusistuimet vähät ovat välittäneet siitä.

Juuri luin tämän päivän lehdestä, että nuori mies oli tullut kotiin ja oli yrittänyt tappaa isänsä suorastaan. Toki hänet tuomittiin nykykäytännön mukaan vain törkeästä pahoinpitelystä, mutta hän viilteli isäänsä moneen kertaan puukolla. Sai seitsemän kuukautta sitten linnaa, vanha tekijä, 150 tuntia yhdyskuntapalvelua. Eihän tällä ole mitään merkitystä. Olen huomannut, että ed. Mikkola useaan kertaan on vastustanut rangaistuksien alarajaa. Rangaistuksissa tulisi esimerkiksi alaraja selvästi mainita, että on tuomittava sellaiseen ja sellaiseen rangaistukseen vähintään. Se ohjaisi tuomioistuimien käytäntöjä, mutta jos on sakkoja ja neljä vuotta vankeutta, niin tuomioistuimet tekevät aivan miten sattuu missä päin tahansa.

Meidän pitäisi todella saada tuomioistuimet rangaistuksien kohdalla tasa-arvoiseen asemaan ja siihen käytäntöön, mikä eduskunnan tahto on ollut viimeisen kahden kolmen vuoden aikana, eikä sillä tavalla kuin tällä hetkellä menetellään.

Toissijainen knoppologia myös tuossa asiassa on aivan oikein tiedossa ja kaikilla. Olen itse ollut 20 vuotta valtion tapaturmaviraston asiamiehenä. Sieltä todellakin saa jo ennakkoon korvausta. Ei se ole todellakaan mikään toissijainen, tämä Valtiokonttorin korvausmäärä, mutta tämä nyt on sanatarkasti. Täältä löytyy varmasti, että pilkku on väärinpäinkin tuossa meidän mietinnössämme, mutta se ei todellakaan tätä asiaa miksikään niin kovasti muuta.

Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa muistutan, että kannatan ed. Aittoniemen esitystä.

Se on huolestuttavaa, että kun tuomioistuimien arvovalta on valitettavasti mennyt, myös nii-

den omasta syystä, alaspäin, ja nyt vielä toistuu sillä tavalla, että korkein oikeus sanoo, että tätä kaikki noudattakoot, niin siitä huolimatta Valtiokonttori sanoo, että hapsista, eipäs koskekaan meitä missään tapauksessa, me saamme tehdä tämän asian niin kuin me itse haluamme. Tähän me haluamme saada nimenomaan muutoksen. Kyllä meidän pitää saada laki sellaiseksi, että käräjäoikeudenkin päätös on arvokkaampi kuin Valtiokonttorin päätös. Valtiokonttorissa yksittäinen ihminen pienessä kammarissa miettii, mitäs minä tekisin tässä asiassa. Virkamies tekee tietenkin parhaansa, mutta on aivan eri asia, kun oikeuden päätös on olemassa. Siihen pitää saada muutos, että oikeuden päätöstä kunnioitettaisiin joka vaiheessa. Luulisi, että jopa ed. Aittoniemen sanonta, että muuten maksetaan "korvausta" eli että korvauksena pidetään vain 20 000 markkaa, olisihan sen pitänyt olla ainakin 50 000 markkaa. Täällä kai arvioitiin, että tästä tulee vuositasolla noin 500 000 markkaa lisää kustannuksia valtiolle. Kyllä meillä ehkä pitäisi sen verran olla kunnioitusta, että jos ihmiset menettävät henkensä — vaikka ei sitä rahassa voi missään tapauksessa arvioida — niin tämä summa olisi noin 50 000—100 000 markkaa, jonka oikeus sitten harkitsisi, mikä missäkin tapauksessa olisi oikein.

Sitä on vastustettu sen vuoksi, kuten meidän arvoisat lakimiesedustajamme tietävät ja tietysti moni muukin, että jos rikoksen uhrin edustaja vaatii jotakin summaa ja vastapuoli ei sitä vastusta, niin se on todellakin määrättävä, vaikka aivan älyttömäksikin. Sitä pykälää olisi pitänyt muuttaa sillä tavalla, että aina, kun on kysymys tämän tyyppisistä asioista, joissa voidaan määrätä vahinko korvattavaksi valtion varoista rikoslain vahingonkorvauksen mukaan, niin oikeuden pitää ottaa se viran puolesta käsiteltäväksi. Syyttäjä on valtion virkamies, joka aivan hyvin olisi voinut ottaa tällaisesta huolen ja edustaa valtiovaltaa oikeudenkäynnissä. Ei se niin hirvittävän paljon olisi tuonut lisää kustannuksia. Se olisi kuitenkin ollut yksi osoitus siitä, että rikoksen uhria kunnioitettaisiin entistä enemmän. Rikosen uhrit ovat valitettavasti jääneet aina takaalalle. Todellakin, syyttäjä olisi voinut tämän asian aivan hyvin hoitaa.

Vielä kertaalleen kaikille varalta, että todella kannatan ed. Aittoniemen esitystä.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ensinnäkin ed. Myllyniemelle: Kyllä esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa annetaan suuri arvo lakivaliokunnan mietinnölle, ja mietintöjä usein luetaan hyvinkin tarkkaan. Palautteen mukaan, jonka olen saanut sieltä viime aikoina, on lakivaliokunnan mietintöjä pidetty korkeatasoisina — ehkä tämä tekee nyt poikkeuksen — ja että niistä on todella ollut apua.

Toinen seikka, ed. Mikkolan esille ottama huoli vahingonkorvaustuomioiden yhdenmukaisuudesta tässä maassa, on varmasti paikallaan ja aiheellinen. Toteaisin kuitenkin kaksi seikkaa. Meillä on tietysti muutoksenhakutuomioistuimet olemassa, joissa pyritään oikeuskäytäntö koordinoimaan, saamaan se mahdollisimman yhdenmukaiseksi. Toisaalta vahingonkorvausriitoja on ehkä eniten johtunut liikennevahinkojen vahingoista, ja niissä tuomioistuimella on käytössään erityinen normisto, jota sovelletaan aika pitkälle yhdenmukaisesti.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Olen ed. Myllyniemen asenteesta kovin huolestunut. Hän kysyi, luulenko minä, että tuomioistuimissa seurataan näitä perusteluja. Minkähän takia mahtaa lakivaliokunta perustelunsa kirjoittaa? Juuri sen takia, että oikeuskäytäntö ja lain käyttö meillä olisi yhtenäistä. Sen takiahan ne juuri kirjoitetaan. Olen siinä mielessä samaa mieltä kuin ed. Myllyniemikin, että Valtiokonttorin pitäisi olla tuomioistuimeen sidottu, mutta häntä ei ollenkaan huolestuttanut, ovatko tuomiot yhdenmukaisia. Minä olen siitä erittäin huolestunut, että ne eivät ole yhdenmukaisia. Siis myös valtion kannalta se on merkittävä seikka, mutta ennen kaikkea vahingonkorvaukseen tuomittujen tai vahingonkorvausta saavien kannalta. Molempien kannalta olisi yhdenmukaisuus tavattoman tärkeätä. Mutta tämä ei ole lakivaliokuntaa huolestuttanut, ja olen siitä kovin pettynyt.

Ja edelleen. Täällä on erilaisia taksoja. Ed. M. Pohjola viittasi liikennevahinkoihin. Siellähän on selvä mittari, mutta siinä on se ongelma, että ne mittarithan eivät tule tuomioistuimen eikä Valtiokonttorin noudatettaviksi sen takia, että ne menevät vakuutusyhtiökäytäntöön ja siellä noudatetaan ainoastaan sitä. Tuomioistuinhan ei tuomitse liikennevahinkojen vahingonkorvauksia. Mutta tärkein kohta on se, että lainkäyttö rangaistusten suhteen, korvausten suhteen ja muutoinkin olisi yhtenäinen. Toivon, että lakivaliokunta kiinnittää tähän huomiota. Olisin pitänyt erinomaisena pontena, jos tässä olisi sanottu, että lakivaliokunta on huolestunut siitä, että vahingonkorvaustuomiot vaihtelevat niin paljon, että ne eivät voisi olla pohjana suoraan

tuomioistuinpäätöksessä. Sen olisin ymmärtänyt, jos olisi sanottu, että on kiinnitettävä huomiota siihen, että tätä täytyy ruveta tarkemmin ohjaamaan, ja tässä olisi eduskunta antanut selvästi tahdonilmaisun tämän asian eteenpäinviemisestä.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myönnettäköön sen verran, takapakkia voin ottaa, että kyllä kohtuullisessa määrin näitä mietintöjä luetaan, mutta valitettavasti kovin usein tulee ilmi, että niitä ei kuitenkaan noudateta esimerkiksi rangaistuksia määrättäessä. Ja olisi todella pitänyt huomioida, että korvausmäärät olisivat tasapäisiä yli valtakunnan. Ei tästä tietenkään eri mieltä voi olla. Mutta siitä minä olen huolestunut, että tuomioistuimet eivät kuitenkaan noudata kuin kirjoitettua lakia, valitettavasti. Vaikka eduskunta kuinka lausuu, että tässä ja tässä asiassa pitää kerta kaikkiaan laittaa kova kovaa vastaan, niin eivät ne näin kuitenkaan tee. Näitä esimerkkejä on valitettavan paljon ympäri maata ja toistuvasti.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on kaksi hallituksen esitystä. Ensinnäkin esitys laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta, jonka osalta ei paljon keskustelua ole käyty. Se on kuitenkin hyvin tärkeä uusi avaus siinä suhteessa, että nyt tulee lakiin surmansa saaneen läheiselle oikeus tietyin edellytyksin saada vahingosta vastuussa olevalta korvaus kuolemantapauksesta aiheutuneesta kärsimyksestä. Eli läheiset tulevat korvauksen saajiksi silloin, kun joku on saanut surmansa väkivaltaisesti.

Tähän kysymykseen liittyy ongelma erityisen läheisen suhteen määrittelemisestä. Määrittely jäi ehkä hieman avoimeksi valiokunnassa, mutta toivon mukaan valiokunnan perusteluilla, joiden merkitystä pohdittiin, tulee olemaan kuitenkin merkitystä, kun arvioidaan, kenellä on sellainen erityisen läheinen suhde surmansa saaneeseen, että hänellä on oikeus saada vahingonkorvausta ensisijaisesti tai nimenomaan vahingon tuottaneelta, surmatyön aiheuttajalta. Korvauksen tuomitsemisessa voidaan ottaa olosuhteet huomioon ja ne tulee ottaa huomioon sillä lailla, että korvaus on kohtuullinen. Lakiesitykseen on tietysti ilolla yhdyttävä. On ihan oikein, että tällaisessa tapauksessa voidaan tuomita vahingonkorvaus myös läheisille, joille usein varsinkin henkiset kärsimykset ovat varsin syviä.

Mietinnön lopussa todetaan, että oikeuskäytännöstä saatavien kokemusten myötä on syytä arvioida, onko aiheellista laajentaa korvattavuuden alaa esimerkiksi erittäin vaikeasti vammautuneen henkilön läheiselle aiheutuneisiin henkisiin kärsimyksiin. Todetaan myös, että koko vahingonkorvauslain uudistamistyöhön on syytä ryhtyä lähitulevaisuudessa. Lakivaliokunta on tähän asiaan ottanut kantaa. Se olisi tietysti voinut olla vaikkapa ponnen muodossa, mutta ei sitä ole unohdettu, niin kuin ed. Mikkola saattoi antaa ymmärtää. (Ed. Kekkonen: Puhuja puhuu aivan eri asiasta! — Ed. Mikkola: Aivan eri asiasta!) — Arvoisa puhemies! Esitykset käsiteltiin lakivaliokunnassa rinnakkain, ja täällä ne käsitellään nyt yhdessä. Ne koskettavat toisiaan niin läheisesti, että jos jompaa kumpaa uudistetaan eli kokonaisuutta uudistetaan, ymmärtäisin, ettei niin typerää oikeusministeriötä ole, että se ei katsoisi asioita tältä osin kokonaisuutena. Jos on, sitten tietysti on aivan eri asia, mutta, ed. Kekkonen, nämä asiat ovat nyt molemmat tässäkin keskustelussa esillä, niin ettei kannata puhua ihan mitä tahansa.

Arvoisa puhemies! Vaikeasti vammautuneen henkilön läheisen korvausoikeus nousi esille keskustelussa valiokunnassa. Siinä tietysti tulevat usein kysymykseen vakuutukset, eläketurva, sosiaaliturva jne. vahingoittuneelle, ja silloin myös läheiset saattavat siitä tietyllä tavalla saada korvausta. Mutta kun lähiomainen vammautuu vaikeasti, invalidisoituu esimerkiksi 100-prosenttisesti tai lähes 100-prosenttisesti, se on myös läheisille hyvin vakava asia, ja sen korvattavuutta kannattaa jatkossa tietysti miettiä, mihin valiokunta kehottaa.

Toisessa lakiesityksessä rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista on ongelmia nimenomaan menettelyssä siltä osin, kuin tuli esille. Omalta kohdaltani tiedän esimerkiksi erään pahoinpidellyn Joutsan miehen, joka käräjöi käräjäoikeudessa. Vahingon aiheuttaneelle tuomittiin korvausvelvoite, hovioikeus kohtuullisti korvausta ja vielä korkein oikeus alensi päätöstä. Sen jälkeen, kun korkeimman oikeuden päätös oli 45 000 markan suuruinen korvaus, Valtiokonttori virkamiestyönä pudotti 45 000 markan tuomion 15 000 markkaan. Tämä henkilö ei ymmärtänyt, miksi näin voi tapahtua, miksi jokin Valtiokonttori voi omalla ratkaisullaan kumota sen, minkä kolme oikeusastetta oli sovitellen ja jo alentaen päättänyt tietylle tasolle. Tietysti voidaan sanoa, että oikeudessa ei tämän alan asiantuntemusta välttämättä ole, mutta kyllä kai oikeus normaalisti hankkii lääkärinlausunnot ja perusteet korvaukselle, kun se kerran päätöksen

tekee siitä markkamäärästä, joka vahingonkorvauksena pitäisi maksaa. Tämä on sellainen kohta, jota tavallinen kansalainen ei ymmärrä, että Valtiokonttori voi näin menetellä.

Tämä ei korjaannu hallituksen esityksessä eikä valiokunnan enemmistön mietinnössä, vaan Valtiokonttorille jää edelleen harkintavaltaa. Pykälän sanamuotoa muutettiin hallituksen esityksestä niin, että maksetaan korvausta, kun hallituksen esityksessä oli, että maksetaan korvaus. Tämä piti tietysti tällä mallilla näin tehdä, koska kattokin säilyi edelleen. Näin on, että se ei ymmärrykseen mene.

Mitä tulee siihen, miten asian ehkä pitäisi olla, niin ensinnäkin totean ed. Mikkolan puheenvuoroon, että esitin valiokunnassa korkeampaa summaa kuin 20 000:ta katoksi, mutta tietysti, kun valtion menot nytkin kasvavat noin puolella miljoonalla markalla, joka näyttää olevan valtiovarainministerille suuri summa, niin jos korvausta olisi nostettu 30 000:een, olisi ehkä 200 000—300 000 markkaa tullut lisää valtiolle menoja. Niin summa leikattiin eli mestattiin. Ehkä hieman hymyiltiin, kun katon korottamista esitin, mitä ed. Mikkola täällä toivoi. Niin se sitten jäi, enkä siitä vastalausetta erikseen lähtenyt tekemään. Tämä katto on ongelma, kun se on 20 000 markan kohdalla. Miten siitä voitaisiin päästä? Yksi malli, joka ei kyllä myöskään saanut yhtään kannatusta, kun heitin sen, oli että Valtiokonttorilla olisi velvoite maksaa esimerkiksi 50 tai 70 prosenttia tuomioistuimen päätöksen mukaisesta summasta, jolloin se olisi tasapuolinen kaikkia kohtaan. Se ei myöskään saanut minkäänlaista kannatusta, vaikka se olisi varmasti erittäin paljon oikeudenmukaisempi kuin tällainen tiukka yksiselitteinen markkamääräinen katto, joka tänne nyt tuli ja jäi.

Mitä tulee ed. Mikkolan esittämään malliin, että maksettaisin se korvaus, joka on myönnetty oikeaksi eli vahingon aiheuttamisen myöntäminen olisi korvauksen pohjana, se kyllä valitettavasti asiantuntijoiden mukaan johtaisi siihen, että monet myöntäisivät, kun tietävät, että tosiasiassa eivät joudu maksamaan mitään, kun ei ole, mistä maksaa. Se kyllä johtaisi aika mahdottomaan tilanteeseen. Oikeudessa ei edes välttämättä harkittaisi summaa, kun se olisi sovittu. Silloin mentäisiin mahdottomuuksiin.

Ongelmaksi tähän kieltämättä jää, että ei tämä malli, joka lakiin on jäämässä, minunkaan arvioni mukaan täytä hallitusmuodon 5 §:n mukaista lähtökohtaa kansalaisten tasavertaisesta kohtelusta.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, että joudun monta kertaa sanomaan, kun edustajat eivät kuuntele, vaan kuulevat juuri päinvastoin. Kun vahingon kärsinyt esittää tuomioistuimessa korvausvaatimuksen, oli se mikä summa tahansa, niin tuomioistuin on sidottu vaatimukseen, jos syytetty tai vastaaja myöntää sen oikeaksi. Se on sidottu siihen. Tuomioistuimen täytyy tuomita se korvaus. Jos vahingon kärsinyt pyytää 100 000, vaikka vahinko olisi periaatteessa vain 5 000, niin se on tuomittava se 100 000. Tuomioistuin on sidottu siihen. Sanoin nimenomaan, että tuomioistuimen päätös olisi muutoin Valtiokonttoria sitova paitsi kahdessa tapauksessa. Kun vahingonkorvaus on myönnetty oikeaksi, sitä ei ole kiistetty, niin silloin Valtiokonttori ei ole sidottu eikä silloin, jos tuomioistuin muustakin syystä kuin tästä myöntämisestä johtuen on tuominnut korvauksen, joka ilmeisen merkittävän paljon poikkeaa yleisestä oikeuskäytännöstä. Silloin Valtiokonttori ei olisi sidottu, mikä tarkoittaa, että normaalisti se olisi sidottu. Kun tuomittu korvaus poikkeaa merkittävästi tai se on myönnetty, niin Valtiokonttori joutuisi perustelemaan, miksi se poikkeaa tuomioistuimen päätöksestä. Olen pahoillani, että en osannut tätä riittävän selvästi sanoa, vaikka omasta mielestäni olen sanonut tämän pari kolme kertaa aivan samalla tavalla.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Jos edellinen varsinaisen puheenvuoron käyttäjä ei olisi ollut kristillisen liiton kansanedustaja, niin sanoisin paljon paremmalla omallatunnolla, että kyseinen puhuja kuunteli ed. Mikkolaa juuri sillä tavoin kuin piru lukee Raamattua. Minäkään en käsittänyt ed. Mikkolan puheenvuoroa lainkaan sillä tavalla niin kuin ed. Kankaanniemi näytti sen ymmärtävän.

Oikeuskäytännössähän on vakiintuneesti katsottu, että muulle kuin loukatulle itselleen aiheutettu vahinko korvataan ainoastaan, jos laissa nimenomaan niin säädetään. Minusta tästä lähtökohdasta tätä lainsäädäntöä ilmiselvästi on kehitetty, ja siitä 20 000 markasta, joka sinne tulee, totta kai me voimme loputtomiin pohtia sitä, onko henkinen kärsimys 5 markan, 50 markan, 20 000 markan vai 5 miljoonan arvoinen asia. Mutta joka tapauksessa se on pelin avaus, mikä on tärkeätä. Minusta se on erinomaisen tärkeätä.

Ed. Myllyniemi mainitsi siitä, että eihän tuomiota käytetä muun kuin lakipykälien mukaan,

ja jos oikein ymmärsin, hän sanoi, että mietinnöillä ei ole mitään merkitystä. Minusta se oli vähän lohduttomasti sanottu suhteessa siihen työhön, mitä me tässä salissa ja ylipäätänsä tässä talossa teemme. Minusta mietintöjen merkityksen mitä suurimmassa määrin tulisi olla ohjaava aivan samoin kuin tällä lainsäädännöllä, jota me nyt olemme käsittelemässä, on ohjaava merkitys. Se, mikä minusta on tässä olennaista ja olennainen puute, on se, että tämä jättää auki sen, että Valtiokonttori voi ikään kuin toimia piittaamatta siitä, mitä tuomioistuin on sanonut.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä olen miettinyt tässä ankarasti, mistä johtui, että ed. Mikkola ryntäsi kuin myrskytuuli tähän keskusteluun, ja hänellä on totta kai oikeus siihen, arvostan häntä lakimiehenä, mutta se on selvinnyt minulle tässä keskustelun aikana. Nimittäin hallitusryhmien kansanedustajat ovat luettuaan tätä meidän vastalausettamme huomanneet, että nyt tuli paha hama valiokunnassa hallitusryhmien edustajille, ja ed. Mikkola on pyydetty sekoittamaan tätä asiaa sillä tavalla, että tämä totuus ei sillä tavalla näkyisi täältä. Näin minä tämän asian arvelen olevan, koska ed. Mikkolan näkemykset ovat kovin harhailevia ja niissä ei missään tapauksessa näy tämä totuudenjyvä.

Ja nyt, ed. Mikkola, kun te sanotte, että meidän olisi tässä pienessä, sellaisenaan vaatimattomassa mietinnössä pitänyt muuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa tuomioistuinten tasapuolisuus sillä tavalla, että se olisi ollut kuin kultainen jyvä, niin mehän voimme sen tehdä. Me lyömme tähän kolmannessa käsittelyssä semmoisen ponnen, että koko maailma halkeaa ja te olette sosialidemokraatit mukana äänestämässä. Korostetaan nimenomaan, että eduskunta edellyttää, että tuomioistuimet asioita käsitellessään ja päätöksiä antaessaan ovat ehdottoman tasapuolisia niin kuin perustuslaki säätää. Siis tämän tyyppinen. Ed. Mikkola saa jopa esittää tätä tällaista. Me kannatamme oppositiosta, mutta katsokaa sitten, että nämä muut hallitusryhmien kansanedustajat tulevat myös tähän erinomaiseen asiaan mukaan.

Siis me voimme sen ponnella nyt korjata, ed. Mikkola, tämän haman, jonka te väitätte tässä olevan. Todellisuudessa te hyökkäsitte, koska huomasitte, että nyt oppositio on oikeassa ja hallitusryhmien edustajille lakivaliokunnassa tuli paha hama tässä asiassa ja me emme näkisi, kuinka tässä on käynyt.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, että joudun ed. Aittoniemelle ja ed. Kankaanniemelle tuottamaan suuren pettymyksen. Nimittäin lähetekeskustelussa olin juuri pilkulleen kiinnittänyt näihin asioihin huomiota ja juuri samoilla perusteilla sanonut, että pitäisi olla tuomioistuin pohjana paitsi, jos on tehty sovinto ja jos poikkeaa. Sen voi lukea tuolta jokainen. Olen vielä kiinnittänyt siihenkin huomiota samalla tavalla, että tämä on ollut tilkkutäkki vuodesta 74 saakka. Nämä kaikki perusteet olen esittänyt lähetekeskustelussa.

Olen kovin huolissani, että valiokunnan tunnolliset jäsenet eivät ollenkaan viitsi lukea niitä asioita, mitä lähetekeskustelussa sanotaan. Minä luen aina oman valiokuntani kaikki lähetekeskustelut pilkulleen ja koetan ottaa sieltä kaikki kultajyvät talteen. Tämän takia tämä lähetekeskustelu on ja myös tämä yhdenvertaisuus lain edessä. Olen vain pettynyt siihen tapaan, millä lakivaliokunta, joka on tärkeä valiokunta ja joka ihan tavallisen kansalaisen kannalta käsittelee keskeistä lainsäädäntöä, ei pidäkään sitä niin kovin tärkeänä esimerkiksi, ed. Aittoniemi, että kansalaiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Olen tästä kovin pettynyt, koska olen käsittänyt, että ed. Aittoniemi aika usein on vedonnut tämän tapaisiin näkökulmiin aikaisemmin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laiksi rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 115/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 16/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan mietintöön liitetyn vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Hallituksen esitys Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan ensimmäiseen ja toiseen pöytäkirjaan tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 103/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 14. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1. lakiehdotuksen 1—3 §, johtolause ja nimike,
2. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
3. lakiehdotuksen 17 ja 51 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
4. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
5. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
6. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
7. lakiehdotuksen 1 ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
8. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
9. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä
10. lakiehdotuksen 4 luvun 5 § ja luvun otsikko sekä 12 luvun 1 e ja 1 f § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 184/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi verotusmenettelystä annetun lain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 177/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 17 ja 26 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 5 a ja 8 §:n sekä tuloverolain 122 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 201/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 43/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 5 a ja 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 122 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain 114 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 207/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 114 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 251/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 45/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 217/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 10/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 ja 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys euron käyttöönottoon liittyviksi säännöksiksi kiinnityslainsäädännössä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 156/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 21/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 21. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 18 luvun 5 a § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 23 a ja 25 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
neljännen lakiehdotuksen 36 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi ydinenergialain 52 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 222/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 22/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Sen pidemmittä puheitta, tämä voimassa oleva lakihan ydinjätehuoltorahastosta tarkoittaa sitä, että sen myöntämien lainojen korko on sidottu Suomen Pankin peruskorkoon. Tämä on ollut lähtökohta hyvin pitkään, mutta nyt asiaa ollaan muuttamassa niin, että erikseen valtioneuvostossa päätetään, mihin markkinakorkoon nämä lainat sidotaan ja mikä tulee olemaan korkomarginaali.

Mihin tällä kaikella pyritään? Ymmärtääkseni siihen, että ydinenergia, joka tulee olemaan mitä keskeisin asia ihan lähiaikoina, sidotaan elävään elämään eri tavalla kuin aikaisemmin on ollut asianlaita. Se sidotaan myös rahoituksellisesti sellaiseen maailmaan, joka on reaalimaailmaa eikä rahamarkkinoiden teoriamaailmaa. Tässä minusta on hyvin tärkeä periaatteellinen näkökulma se, että nämä energiakysymykset tulevat osaksi yleistä poliittista yhteiskunnallista keskustelua. Tässä mielessä tämä muutos on ihan paikallaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 52 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 243/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 197/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1998 vp
Toivomusaloite 20, 36/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 208/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 47/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 67 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 252/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinolain 28 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 136/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 11/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. R o s e n d a h l : Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Regeringens förslag till ändring av 28 § landsbygdsnäringslagen går ut på att det maximala räntestödet för lån till lantbrukarna sänks från 5 till 4 procent beträffande de lån, där stödet beviljas år 1999 eller senare. I motiveringarna till förslaget sägs bland annat att förslagets mål är att trygga den fortsatta strukturutvecklingen inom lantbruket och att bibehålla stödet på en sådan nivå som sporrar odlarna att utveckla sitt lantbruk. Dessutom är målet att begränsa statens räntestödsutgifter.

I budgeten för nästa år har man beslutat överföra 100 miljoner mark från gårdsbrukets utvecklingsfond till statsverket. Utan sistnämnda överföring hade behovet att minska räntestödsnivån inte varit tillnärmelsevis lika stort som nu tydligen är fallet. Även andra tilläggsbudgeten i år finansieras genom en liknande överföring till statsverket.

Trots att räntenivån i dag är relativt låg och man i och med Emu:s tredje fas kan förvänta sig en stabilare räntenivå än under tidigare år, kan ändå inga garantier ges för att så verkligen kommer att vara fallet. Den instabila världsekonomin kan på ett oförutsett sätt inverka på räntenivån inom EU. En återgång till räntestöd på 5 procent måste vid behov vara möjlig.

Puhemies! Tapana on ollut, että tämän tyyppiset maaseutuelinkeinolain muutokset eivät takautuvasti koske lainahakemuksia, jotka on jätetty ennen lain voimaanastumista. Jostakin syystä hallitus ei ole huomannut, että joissakin työvoima- ja elinkeinokeskuksissa käsittely on pahasti myöhässä ja hakemuksen käsittely kestää kauan. Tämä olisi johtanut siihen, että joissakin hitaissa keskuksissa hakemukset otettaisiin käsittelyyn vasta vuonna 1999, jolloin niitä olisi koskenut uuden lain alennettu korkotuki.

Valiokunta onkin aivan oikein muuttanut esitettyä voimaantuloa niin, että uutta lakia sovelletaan hakemuksiin, jotka on jätetty 15. marraskuuta 1998 tai myöhemmin, mutta ei kuitenkaan hakemuksiin, jotka on jätetty myöhemmin, mutta joiden osalta päätös tehdään ennen kuin laki astuu voimaan, siis tämän vuoden puolella.

Puhemies! Esitän mietinnön hyväksymistä.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rosendahlin puheenvuoro osuu sikäli tärkeään ajankohtaan, että maaseutuelinkeino tällä hetkellä on ihan oikeissa vaikeuksissa, ihan todellisissa vaikeuksissa. Kun siihen yhdistyy se, että meillä on katovuosi, pahin eräillä alueilla vuosikymmeniin, ja se, että EU:ssa tarkastellaan asiaa aivan uudesta näkökulmasta, niin tämän seikan kiirehtiminen, mihin ed. Rosendahl viittasi, on aivan paikallaan ja ihan oikein. Tässä mielessä on ihan helppo olla täsmälleen samaa mieltä hänen kanssaan tästä asiasta.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä korkokysymys on tietyllä lailla mielenkiintoinen asia siinä mielessä, että korot ovat alhaalla. Vaikuttaako tämä tavallaan pankkien tukemiseen, jos olisi korkotuki pidetty 5:ssä? Eikö olisi ollut parempi helpottaa omavastuuosuutta, joka tällä hetkellä on vähintään 2 prosenttia. Minusta se olisi ollut parempi siinä mielessä, ettei olisi pankkia tuettu piiloisesti.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ihan lyhyesti, olen ihan liikuttunut siitä, että eräs sosialidemokraattien vahvoista hahmoista, ed. Kekkonen, virallisesti ilmoittaa, että sosialidemo-

kraatitkin alkavat olla jo huolissaan maatalouselinkeinon tulevaisuudesta ja nykytilasta.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! En nyt ed. Aittoniemen kanssa rupea käymään kinaa tästä asiasta, mutta olen ällistynyt, että hänen puheenvuoronsa implisiittisesti merkitsi sitä, että ikään kuin sosialidemokraatit eivät olisi olleet huolissaan suomalaisesta maataloudesta. Me olemme aina olleet. Kysymys on vain niistä keinoista, joilla suomalaisesta maataloudesta parhaimmalla mahdollisella tavalla huolehditaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Hallituksen esitys laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 249/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Hallituksen esitys laiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 211/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain 59 ja 59 a §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 179/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelu:

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä laiksi kansaneläkelain 59 ja 59 a §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ehdotetaan muun muassa, että Kansaneläkerahaston ja Sairausvakuutusrahaston varojen enimmäis- ja vähimmäismäärän laskutapaa muutettaisiin ja valtion takuusuoritusta vähennettäisiin 500 miljoonalla markalla vuonna 1999.

Valtio vastaisi edelleen Kansaneläkelaitoksen kunkinhetkisestä maksuvalmiudesta. Kansaneläkelaitoksen tulee rahoittaa valtiolle syntyvä 500 miljoonan markan säästö omilla varoillaan vuoden 2001 loppuun mennessä. Ehdotus merkitsee sitä, että Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa realisoitava sijoitusomaisuuttaan myös muiden kuin eläkelaitoksen rahoitettavaksi säädettyjen perusturvaetuuksien maksamiseksi.

Me keskustan ryhmässä olimme sitä mieltä, että Kansaneläkelaitoksen rahoitusasemaa ei tule heikentää, vaan pikemminkin vahvistaa. Kansaneläkelaitos on vakuutuslaitos, joka vastaa kansalaisten perusturvan maksamisesta hyvin pitkälti. Tämä perusturva, sosiaaliturva, on myös pitkällä aikavälillä varmistettava. Samoin Kansaneläkelaitoksen taloudellista itsenäisyyttä on vahvistettava, mutta nyt siihen puututaan. Kansaneläkelaitoksen sijoitusomaisuuden realisointi nakertaa tulevien vuosien mahdollisuuksia toimia lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Kansaneläkelaitos vastaa yksinomaan henkilöstönsä eläkkeiden maksamisesta ja eläkevastuun kattamisesta. Tulevina vuosina eläkevastuut ovat kasvussa, ja tältäkin osin olemme huolestuneita Kansaneläkelaitoksen rahoitusasemasta.

Tämä laskentatavan muutos laissa olevissa vähimmäistasoissa ei mielestämme riitä turvaamaan Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiutta kaikissa olosuhteissa. Tarve valtion toimiin mak-

suvalmiuden turvaamiseksi on välttämätön, ja se on välttämätön edellytys sosiaaliturvaetuuksien maksatuksessa jatkossa lähes jokaisena kalenterivuoden kuukautena. Kansaneläkelaitoksen riippuvuus valtion toimenpiteistä lisääntyy, ja Kansaneläkelaitokselle voimassa olevan lainsäädännön puitteissa kuuluva itsenäisyys vaarantuu mielestämme oleellisesti. Tämä kehitys on estettävä.

Kansaneläkelaitoksen tulee myös jatkossa kuulua eduskunnan alaiseen hallintoon. Säännöllinen, kuukausittainen riippuvuus valtion varoista ylläpidettävästä maksuvalmiudesta heikentää osaltaan myös eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia.

Kansaneläkelaitoksen mahdollisuuksien laitoksen maksamien etuuksien rahoitukseen tulee olla järjestetyt mahdollisuuksien mukaan pysyvällä lainsäädännöllä. Rahoituksen tason tulee olla vakaa ja riittävä, ja valtion tulee auttaa omalta osaltaan maksuvalmiusrahoituksessa. Äkillisiä ja poikkeuksellisia tilanteita varten rahoitusmahdollisuus pitää mielestämme olla, mutta itsenäisyys on muuten turvattava.

Näin ollen tulemme esittämään oman vastalauseemme mukaisen ehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä ja toteamme, että tämä esitys on perusteiltaan väärä ja heikentää Kansaneläkelaitoksen asemaa kansanvakuutuslaitoksena oleellisesti.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Valtio edellyttää, että Kansaneläkelaitos realisoi lähivuosina osakeomaisuuttaan noin 500 miljoonalla markalla, ja se merkitsee myös sitä, että Kansaneläkelaitos tulee realisoimaan varmasti omistamiaan Enson osakkeita.

Kun täällä käytiin keskustelua Enson fuusioimisesta Storaan, sitä perusteltiin muun muassa sillä, että valtio säilyttää edelleen suuren omistusosuuden tässä uudessa yhtiössä, koska Kansaneläkelaitoksen omistamat osakkeet lasketaan valtion omistukseen mukaan. Nyt kuitenkin on käymässä niin, että valtion osuus StoraEnsossa tulee pienemään merkittävästi, kun Kela oman ilmoituksensa mukaan ylisuuren metsäteollisuuden osakepotin joutuu ilmeisesti pitkälti realisoimaan. Se merkitsee sitä, että silloin lopullisesti Enso siirtyy ruotsalaisten omistukseen.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Itse yhdyn ed. Hyssälän vaatimukseen, että Kansaneläkelaitoksen asemaa pitää vahvistaa ja se pitää turvata, mutta en kuitenkaan näe tässä asiassa olevan mitään sen tyyppistä, että niin voimakkaasti olisi reagoitava kuin hän tekee tältä osin. Muuten Kansaneläkelaitos eduskunnan alaisena toimivana erittäin tärkeänä vakuuttajana on hyvin keskeinen osa suomalaista terveydenhoidon ja sosiaaliturvan järjestelmää, ja sitä pitää toki tukea.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Tämän hallituksen esityksen yhtenä asiana on myös se, että kirkon työnantajamaksua ensi vuonna tuodaan samalle tasolle kuin kuntien ja kuntayhtymien työnantajamaksut elikkä sairausvakuutusmaksua ja kansaneläkemaksua alennetaan. On hyvin tärkeää, että tähän mentiin, sen tähden, että silloin kun yhteisöveroasioista sovittiin, sovittiin, että tähän palataan, ja nyt siihen on palattu. Se on mielestäni tärkeätä sen tähden, että tällä toimenpiteellä hallitus nyt tasa-arvoistaa seurakunnat työnantajina. Mielestäni se on merkki siitä, että työpaikka seurakunnassa on yhtä arvokas kuin kunnissa tai kuntayhtymissä, ottaen huomioon erityisesti sen, että seurakunnat ovat hyvin paljon viime vuosina osallistuneet yhteiskunnalliseen työhön.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Kuoppa pohti hyvin fiksulla tavalla sitä, mikä on Kelan rooli. Minun täytyy nyt olla ed. Kuopan kanssa siitä huolimatta, että hän teki sen hyvin fiksulla tavalla, eri mieltä. Minusta Kela ei ole omistaja. Kela on toimija. Tässä mielessä, jos me rupeamme pohtimaan Kelan roolia Enson tahi StoraEnson kautta, me ajaudumme täydelliseen umpikujaan.

Se, mikä tässä on pitempi linja, on tietenkin se, että kun kuuntelen ed. Hyssälää, joka edustaa keskustalais-maalaisliittolaisuutta, ja ed. Kuoppaa, joka edustaa omaa ryhmäänsä, jolla on hyvin pitkä perinne ja joka ei ole kauheasti muuttanut kantojansa, niin tässä näkyvät nämä kaksi perusfilosofiaa, jotka ovat olleet niin, että maalaisliitto ja vanha SKDL ovat olleet kansaneläkepainotteisen eläkejärjestelmän kannalla ja me muut enemmän tai vähemmän työeläkepohjaisesti.

Tästä palaan siihen, mitä ed. Kuoppa sanoi. Kansaneläkelaitoksen keskeinen rooli ei voi olla omistajan rooli, vaan sen rooli on toimijan rooli. Tuolla logiikalla, jota kansanedustaja Kuoppa fiksusti pohti, Kansaneläkelaitos ajautuu kyllä markkinavoimien myllerrettäväksi sillä tavalla, josta ei todellakaan hyvä seuraa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Sen pohdiskelun ja fiksun pohdiskelun pohjalta, jonka ed. Kuoppa tuossa suoritti ja joka oli varsin realistinen näkemys, on aivan yhdentekevää, onko Kansaneläkelaitos omistaja vai ei tai onko se toimija vai ei. Kysymys on vain siitä, menettääkö valtio StoraEnsosta ne osakeomistukset, joihin vedottiin siinä vaiheessa, kun hyväksyttiin fuusioituminen. Siitä tässä on kysymys, eikä tällaisilla hienoilla luikerteluilla eri asioiden perässä, ed. Kekkonen, ei niillä ole mitään merkitystä. Merkitys on siinä, menettääkö valtio omistusosuuttaan vai ei.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelaissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain 1 a §:n muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 141/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 25/1998 vp
Lakialoite 130/1997 vp, 89/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! "Pohjaosan leikkaamista peitellään niputtamalla se indeksikorotuksiin ja veronkevennyksiin." — Näin kirjoitti kokoomuslainen Nykypäivä-lehti 20.10.1998. Itse asiassa otsikko osuu varsin lähelle oikeaa. Näinhän siinä on käymässä, että indeksikorotuksilla ja veronkevennyksillä pyritään peittämään se tosiasia, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta jatketaan sillä tavalla, että eläkeläiset eivät huomaisi sitä leikkausta, kun se toteutetaan, mutta tosiasia on, että eläkeläiset ovat sen huomanneet jo aikoja sitten.

Kansaneläkkeen pohjaosan tasohan on tällä hetkellä 237 markkaa kuukaudessa. Tällä pysyvällä lailla, jos sitä olisi jatkettu, leikkaus olisi ollut 20 prosenttia ensi vuonna eli 77 markkaa. 77 markkaa olisi kyllä ollut niin suuri leikkaus, että edes indeksikorotus ja veronkevennykset eivät kaikissa tapauksissa olisi peittäneet sitä leikkauksen määrää, jolloin eläkeläisen käteen jäävä markkamäärä olisi varsin useassa tapauksessa alentunut. Tämän johdosta hallitus esittää, että leikkausta pienennetään ja se olisi 17,3 prosenttia eli 66 markkaa, jolloin kansaneläkkeen pohjaosaksi jäisi ensi vuoden alusta 171 markkaa kuukaudessa.

171 markkaa on jo hyvin kaluttu kansaneläkkeen pohjaosa, kun muistetaan, että 445 markkaa oli se taso, josta kansaneläkkeen pohjaosaa lähdettiin leikkaamaan vuonna 1996. Sitä on leikattu nyt kolmena vuotena, ja leikkausta jatketaan. Tässä käy niin, että sadattuhannet ihmiset, jotka ovat maksaneet kansaneläkevakuutusmaksuja käytännöllisesti katsoen vuosikymmeniä, menettävät tämän vakuutusluonteisen edun kokonaan.

Tässä ei voi puhua mistään suurituloisista ihmisistä, jotka edun menettävät, sillä kansaneläkkeen pohjaosan leikkaushan lähti vaikuttamaan, jos eläkepalkkatulot olivat kyseisenä vuonna 7 065 markkaa ja siitä ylöspäin. Siitä muodostui sellainen eläke, joka johti siihen, että kansaneläkkeen pohjaosaa ryhdyttiin leikkaamaan. Kansaneläkkeen pohjaosaahan, tulkoon se todettua, ei leikattu niiltä eläkeläisiltä, jotka saivat vuonna 1996 lisäosaa. Siinä oli, voidaan pelkistää, se raja. Jos sai lisäosan, silloin ei kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus tullut kysymykseen. Se koski, olen ennenkin sen sanonut, keskipalkkaisia teollisuustyöläisiä, toimihenkilöitä, jotka saivat palkkaa vähän päälle 7 000 markasta 14 500 markan nurkille asti. Kun eläkepalkka oli niissä tulorajoissa, kaikista eniten kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus vaikutti, ja siihen se kohdistui.

Nythän on todettu hallituksen suulla useastikin, että menee hyvin, valtion budjetti on jopa ylijäämäinen, talous kehittyy ja kasvaa hyvin. Jossain vaiheessa pitäisi myös pienituloisille ihmisille tätä hyvinvointia pystyä jakamaan. Näyttää kuitenkin siltä, että poliittinen tahto jakaa hyvinvointia pienituloisille ihmisille puuttuu. Sen sijaan tämän maan suurituloisimmat ihmiset voivat nauttia uskomattoman edullisesta verotuksesta — pääomaverotuksessa kanta on esimerkiksi 28 prosenttia — ja osinkotulojen verovapaudesta, sillä yrityksethän maksavat veron osinkotulon saajien puolesta. Täällä on syntynyt eriarvoinen veroaateli, joka pääsee todella pienillä veroilla. Sen sijaan eläkeläiset, jotka joutuvat kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen kohteiksikin, joutuvat maksamaan kyllä täydet verot.

Täällä eilen käytiin keskustelua pääomatulojen veroa koskevasta lakialoitteesta, ja silloin erityisesti oikealta laidalta muistutettiin, mitä kaikkia veroja yritykset joutuvat maksamaan. Tulkoon todetuksi, että eläkeläiset, jotka joutuvat kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen kohteeksi, joutuvat maksamaan kiinteistöveroa, arvonlisäveroa, energiaveroja ja kaikkia muita veroja aivan samalla tavalla kuin muutkin, suurituloiset ihmiset.

Sen lisäksi, että kansaneläkkeen pohjaosaa leikataan, edelleenkin noudatetaan taitettua indeksiä. Yli 65-vuotiaiden eläkkeensaajien eläkkeiden korotus nyt neljän vuoden aikana, kun otetaan ensi vuosi huomioon, on 3 prosenttia pienempi kuin alle 65-vuotiaitten eläkkeensaajien, eli 3 prosentin ero on tullut neljän vuoden aikana jo pelkästään taitetusta indeksistä.

Voidaan tietenkin vähätellä, että se ei ole kovin paljon, mutta täytyy muistaa, että tässä eläkkeitten määrätkin ovat varsin pieniä. Kansaneläkelaitoksen tilaston mukaan keskieläke Suomessa vuonna 97 oli 5 111 markkaa, siis Kansaneläkelaitoksen tilaston mukaan. Siitä nähdään, että eläkkeet eivät ole kovin korkeita, ja on muistettava, että suurin osa eläkkeensaajista saa pienempää eläkettä kuin 5 111 markkaa, joka Kelan tilastossa oli. Näin ollen taitettu indeksi kohdistuu kyllä hyvin raskaasti pienituloisiin eläkeläisiin eikä sitä voi puolustaa millään järkisyyllä. Se on mielestäni selvää ikärasismia.

Kolmantena kohtana vielä, josta lyhyesti haluan huomauttaa, on ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, joka rasittaa myös eläkeläisiä, jotka joutuvat kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen kohteeksi. Tänä vuonnahan ylimääräinen sairausvakuutusmaksu on 2,7 prosenttia ja ensi vuonna se on 2,4 prosenttia, jota edelleenkin peritään ja jonka raippaveron Ahon hallitus sääti. Muilta väestöryhmiltä nämä on poistettu, mutta eläkeläisille nämä ovat edelleenkin maksuun tulossa tulevana vuonna.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitellessään tätä asiaa tunsi mielessään ilmeisesti suurta tuskaa, koska valiokunnan mietintöön tehtiin ehdollinen ponsi, jossa todetaan: "Valiokunta edellyttää, että hallitus valtion taloudellisen tilanteen sen salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään."

Tämä on varsin kauniisti sanottu kyllä, enkä minä tietenkään sitä vastaan ole, että tämmöinen ponsi mietinnössä on, mutta kyllä syvästi epäilen tämän ponnen merkitystä. Minä syvästi epäilen tämän ponnen merkitystä, kun muistetaan, että tässä on vaalit välissä ja hallitus vaihtuu ja varmasti vaihtuu pitkälti myös eduskunta. Kuka sitten valvoo, että tämä 171 markkaa säilyisi tulevissa hallitusneuvotteluissa, edes sen verran kansaneläkkeen pohjaosana? Mielestäni eduskunnan, jos se kerran todella sitä haluaa ja tarkoittaa, tulisi nyt tässä vaiheessa viimeistään pysäyttää kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Epäilevälle ed. Kuopalle haluan kyllä sanoa niin, että meidän kannattaa olla tarkkoja siinä, mitä me toivomme, koska oikein kovasti toivotuilla asioilla on tapana toteutua. Minusta oli vähän epäoikeudenmukaista todeta, että tässä nyt piilotellaan jotakin jonkin toisen asian taakse. Näinhän oli edellisen pykälänkin asian kohdalla, että se vain puhujankorokkeelta kuultiin, mitä pidettiin huonona, mutta ei sitä, mikä edellisen lain kohdalla oli hyvää, eli kirkon työnantajamaksun alentaminen. Mutta ymmärrän kyllä sen, että tämä on talo, jossa tehdään politiikkaa, ja sitähän me teemme oikein viimeisen päälle.

Tässä se, minkä taakse ed. Kuoppa sanoi tässä nyt mentävän, liittyy indeksikorotuksiin. On selvää ja se tässä sanotaan, että nyt ei tulevissa indeksikorotuksissa tulla huomioimaan lokakuusta 94 lokakuuhun 97 tapahtuneita kustannusten nousuja, mutta että ensi vuonna tehdään indeksitarkistukset eläkkeensaajien hoitotukeen, lapsenhoitotukeen ja vammaistukeen. Minun mielestäni on arvokasta, että ne nyt tehdään. On eletty niinkin vaikeat ajat, että niitä ei ole tehty, eikä edellinenkään hallitus, joka on näitä asioita ollut päättämässä, niitä ilkeyksissään jättänyt tekemättä.

Tämän esityksen mukaan myös kansaneläkkeen pohjaosan alentamista aiennetaan helmikuun alusta tammikuun alkuun, jolloin alennus tapahtuu samanaikaisesti uusien ennakonpidätysten voimaantulon kanssa, ja tämän esityksen pääasiallisin sisältöhän on se, että pohjaosan alentaminen tapahtuu aiemmin sovittua pienempänä eli 17,3 prosentin suuruisena.

Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen on ollut vaikea asia, ja ennen kaikkea niin sanottu kaksinkertainen leikkaaminen on hiertänyt mieliä. Kaksinkertainen leikkaaminen tarkoittaa eräiden eläkkeensaajien, pääasiassa valtion tai palveluksessa olleiden henkilöiden eläkkeiden tuplaleikkausta pohjaosan osalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta sai sosiaali- ja terveysministeriöltä pyytäessään tiedon siitä,

että Kansaneläkelaitos ei ole selvillä näiden henkilöiden lukumäärästä ja että asian selvittäminen vaatii tiedon kartoittamista työeläkejärjestelmästä. Muistelen, että puhuttiin siitä, että ainakin kolme kuukautta näiden tietojen selvittäminen vie aikaa. Jotta seuraava hallitus voisi edes harkita pohjaosan alentamisen keskeyttämistä, tulee Kelan ja työeläkelaitosten olla yhteistyössä. Sen tähden valiokunta teki ensimmäisen ponnen, jossa todetaan, että hallituksen on huolehdittava siitä, että pikaisesti selvitetään niiden henkilöiden määrä, joiden työeläkettä on vähennetty pohjaosan määrällä. Tässä on seuraaviin hallitusneuvotteluihin ainakin kolme kuukautta aikaa, jolloin tuleva hallitus voi pohtia, mitä se tämän asian suhteen tekee. Ilman selvitystä ollaan edelleen samassa tilanteessa kuin nyt, että ei oikein tiedetä, mikä on näiden eläkkeensaajien määrä ja mikä on se taloudellinen vaikutus, jos pohjaosan alentamisesta luovutaan.

Sitä minä vähän ihmettelen, ed. Kuoppa, kun te sanoitte, että epäilette, olisiko meillä ollut tuskaa vai ei, kun me tätä toista pontta teimme. Ei ponnen tekemisessä mitään tuskaa ollut. Tuska on ollut siinä, kun pohjaosaa on leikattu, se on ihan selvä. Minusta on aivan hyvä, että valiokunta edellyttää, että hallitus valtion taloudellisen tilanteen salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään. Mielestäni, kun on niin monta kertaa sanottu, että valtio on köyhä ja velkainen, niin sen tähden tämä leikkaus tehtiin. Vaikka olisi kuinka köyhä, niin köyhä ei saa olla, että pitää olla varaa antaa periksi, jos siihen tulee aihetta. Sen tähden nämä ponnet on tänne tehty, että voidaan perääntyä tässä asiassa, jos siihen löytyy mahdollisuus.

P u h e m i e s : Ed. Tiusanen, saanko pyytää teitä toiselle puhujakorokkeelle, koska toisen mikrofoni on jostakin syystä rikki.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Poikkeuksellisesti puhemiehestä nähden oikeanpuoleiselta puhujakorokkeelta teknisistä syistä johtuen.

Todellakin täällä varmasti aivan oikeassa ovat ne, jotka ovat sanoneet, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen on kaikkein kipeimpiä asioita, joita tämä eduskunta on tehnyt. Varmasti me kansanedustajat, erityisesti me, jotka olemme hallituspuolueiden kansanedustajia, olemme sen myös kuulleet ja saaneet siitä selkeän tiedon ihmisten joukosta.

Tänään todella täällä talossa vieraili myös inhimillisen vanhuuden puolesta delegaatio ja jätti 150 000 nimen adressin tuon periaatteen toteuttamiseksi. Mielestäni on niin, että kansaneläkkeen perusosan leikkaus, aivan kuten täällä ed. Kuoppakin totesi, on yksi niitä toimenpiteitä muiden joukossa, joita ovat leikattu indeksi ja ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, jotka eivät kohtele tasavertaisesti vanhusväestöä, eläkkeellä olevia ihmisiä. Muut kulut, joita vanhemmat ihmiset joutuvat maksamaan, ovat jatkuvasti lisääntyneet, ja yleensäkään indeksi, puhumattakaan leikatusta indeksistä, ei niitä kunnolla havainnoi. Näin ollen olisi tärkeätä, että rahapussissa olisi varoja maksaa näitä nousseita, kasvaneita kuluja. Lääkkeiden hinta nousee, omavastuuosuudet nousevat ja asiakasmaksuasetukseen on tehty jatkuvasti muutoksia, jotka mahdollistavat kunnille kerätä yhä enemmän erilaisia maksuja. Mainitsen tässä muun muassa sen, että käytännössä viikonloppuisin voidaan ottaa jokaiselta terveyskeskuskäynniltä sadan markan käyntimaksu.

Näin ollen yhdyn niihin, jotka ovat sitä mieltä, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pitäisi ehdottomasti lopettaa ja mieluummin palauttaa tilanne entiselleen. Maan talous, valtion talous tulee kyllä toimeen ilman tuota tuloa. Totean, että me kaikki kollektiivisesti olemme velkaa vanhemmille ikäluokille niin, että olemme velvollisia takaamaan heille todella inhimillisen vanhuuden.

P u h e m i e s : Haluan saattaa tiedoksi, että nauhoitus toimii kuitenkin, vaikka hivenen särinää mikrofonissa oli.

Ed. Hyssälä, nyt minä pyytäisin vuorostani toiselle puhujakorokkeelle, koska siihen on nyt asennettu varamikrofoni.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusasen puhe enteili sitä, että hän ilmeisesti tulee äänestämään hallituksen esitystä vastaan, jos oikein ymmärsin. Hän vastusti tätä esitystä ja toivoi jopa, että palautetaan entinen jo leikattu kansaneläkkeen pohjaosa takaisin.

Me keskustassa olemme olleet sitä mieltä, että kansalaisten oikeus edes pieneen kansaneläkkeen pohjaosaan on ollut keskeinen kansanvakuutuksen periaate. Se on myös motivoinut kaikkia osallistumaan tämän eläkkeen rahoitukseen. Kun pohjaosa muutettiin työeläkevähenteiseksi vuoden 96 alusta, tämä periaate murtui. Tämä merkitsi sitä, kuten ed. Kuoppa jo totesi, että

nekään, jotka ovat pitkään maksaneet kansaneläkevakuutusmaksua, eivät tule koskaan tätä etuutta saamaan.

Me olemme johdonmukaisesti vastustaneet pohjaosan poistamista. Kun pohjaosan leikkaus on kohdistunut ja kohdistuu tavallisiin keskituloisiin eläkkeensaajiin, niin tätä ei voi kyllä pitää millään tavalla oikeudenmukaisena. Tämähän koskee erityisesti niitä, jotka saavat 4 000—5 000 markan työeläkkeitä, mutta tämä ei vaikuta mitään todella suurten eläkkeiden tasoon.

Nyt käsissä olevilla lakiehdotuksilla kuitenkin jatkettaisiin pohjaosan leikkausta ensi vuonna. Valiokunnan lausuma hurskas ponsi on kyllä aika metka. Milloin taloustilanne sitten on sen parempi, kun nyt ennustetaan jo, että uusi taantuma on tulossa, lamasta ei puhuta, mutta kuitenkin laskusuhdanne? Ei ole enää juuri mitä leikata. Ei 171 markassa kyllä enää paljoa ole, mistä voisi ottaa. Lakiehdotuksilla siis jatketaan leikkausta. Leikkaaminen on hallituksen tietoinen poliittinen päätös. Istuva hallitus ei aio tätä missään oloissa purkaa huolimatta siitä, mitä edustajat korokkeelta ovat puhuneet.

Leikkaus aloitettiin vuoden 96 alussa ja oli ensimmäisenä vuonna 60 markkaa kuukaudessa. Se ei tunnu isolta, mutta se on tietysti prosentuaalisesti hyvin suuri summa, kun lasketaan, mistä se on. Ei tietenkään 60 markkaa ole kymmenientuhansien markkojen palkasta suuri määrä, mutta eläkeläiselle se on prosentuaalisesti suuri määrä. Tämähän jatkuu vuoteen 2001 saakka. Ensi vuoden tammikuun alussa pohjaosan leikkaus on 66 markkaa kuukaudessa.

Hallitus on luvannut, että indeksitarkistuksien ja veroasteikkojen muutosten kanssa toteutettuna pohjaosan leikkaus ei laske kenenkään eläkettä markkamääräisesti. Kun leikkaukset tapahtuvat tammikuussa samanaikaisesti indeksikorotusten ja veroasteikkojen tarkistusten kanssa, vaikka eläkeläisten käteen jäävä tulo ei pienenisikään, niin eläkkeiden reaaliarvo heikkenee. Eläkeläisten menetykset ovat arvion mukaan vuoteen 2001 mennessä lähes 3 miljardia markkaa. Tämä tulee koskemaan noin 400 000:ää eläkeläistä. Tämä on todella suuri joukko, josta nyt puhutaan.

Mielestämme pohjaosan leikkaus oli alun perinkin virheellinen päätös, ja sitä ei pitäisi enää jatkaa, vaan se on pysäytettävä ensi vuoden alusta alkaen. Tästähän myös eläkeläisjärjestöt laidasta laitaan ovat olleet samaa mieltä. Mielestäni tämä asia, jos mikä, on nyt edustajien käsissä, ja kansanedustajilta odotan tässä rohkeaa päätöstä ja äänestystulosta myös salissa. Näitä seurataan kyllä eläkeläisjärjestöissä hyvin tarkasti.

Säästölakeina esitetään lasten kotihoidon tuen sekä aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen koulutustuen huomioon ottamista kansaneläke-etuuksia vähentävinä tekijöinä. Nämä ehdotukset merkitsevät, että Kansaneläkelaitoksen etuusmenot säästyisivät 12 miljoonalla markalla ensi vuonna. Meidän mielestämme näillä säästöillä ei ole mitään valtiontaloudellista merkitystä, mutta ne heikentävät etuuden saajien toimeentuloa, joista osa joutuu varmasti menemään toimeentulotukiluukulle. Siksi esitämme myös näitä lakiehdotuksia hylättäviksi.

Tulemme lain myöhemmissä käsittelyissä esittämään vastalauseemme ja myös ehdotuksemme yksityiskohtaisiin lakipykäliin.

P u h e m i e s : Koska mikrofonit ovat epäkunnossa sekä vasemmalla että oikealla, kehotan seuraavia puhujia puhumaan omalta paikaltaan, vaikka puheenvuoro olisi yli kahden minuutin pituinen.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ei tunnu särisevän.

Käytetyissä puheenvuoroissa on viitattu kansaneläkkeen pohjaosan leikkausten ongelmallisuuteen. Useimmat puheenvuoron käyttäjät, käytännössä kaikki, jotka ovat tähän mennessä puhuneet, ovat pitäneet pohjaosaan koskemista ongelmallisena.

Arvoisa puhemies! Minusta itse asiassa pohjaosan leikkaus ei ole välttämättä suurin heikkous, joka hallituksen esitykseen sisältyy, vaan pidän huomattavasti ongelmallisempana sitä, että hallitus ei ole tehnyt esitystä taitetusta indeksistä luopumiseksi. Itse ymmärsin, kun aikoinaan vuonna 95 päädyttiin tähän ratkaisuun, jossa puututaan kansaneläkkeiden pohjaosaan, että siinä oli ajatuksen taustalla se, että emme puutu itse asiassa nykyisten eläkkeensaajien eläkkeiden suhteelliseen määrään, vaan nimenomaan arvioimme eläkekertymiä kymmenen vuoden sihdillä. Lähtökohtana on tarkastella eläkekertymiä vuonna 2010. Kun se oli lähtökohtana, tunnistettiin se tarve, että kun työeläkejärjestelmä on jo tuossa vaiheessa täysin voimissaan, niin on tarve jollain tavalla puuttua eläkkeiden kokonaistasoon, ja katsottiin, että pohjaosaan koskeminen on olennaisinta.

Minkä vuoksi oli tarpeen puuttua? Sen vuoksi, että monet tekijät ovat johtaneet siihen, että eläkeläisten määrät ovat voimakkaasti Suomessa

kasvaneet. Keskimääräinen elinikä on noussut, se on tietenkin täysin selvä. Vuonna 2010 suuret ikäluokat ovat jo eläkkeellä, mikä räjähdysmäisesti, voi sanoa, nostattaa eläkeläisten määriä. Kolmantena seikkana, joka on ollut hidas trendi, mutta on vaikuttanut olennaisesti, on se, että keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on laskenut.

Kun vielä vuonna 1970 keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 62 vuotta, niin tänä päivänä se on 59 vuotta, ja absoluuttisina numeroina se tarkoittaa noin 300 000 lisäeläkeläistä. On oletettavaa, että kymmenen vuotta tästä eteenpäin, siitä huolimatta, että toiveita on esitetty siitä, että eläkkeellesiirtymisikä nousui, niin todennäköistä on kuitenkin, että eläkkeellesiirtymisikä laskee pelkästään jo sen vuoksi, että tämä massiivinen työttömyys, joka on meitä vieläkin kiusaamassa, pakottaa siihen, että joudumme myös tarkastelemaan eläkkeellesiirtymisikää.

Nämä tekijät yhdessä, silloin, kun teimme tämän päätöksen muutama vuosi takaperin, olivat johtamassa siihen, että jollain tavalla jouduimme justeeraamaan eläkejärjestelmää, ja sen takia puututtiin kansaneläkkeen pohjaosaan. Missään tapauksessa ei haluttu puuttua lisäosaan, vaan katsottiin, että pohjaosa jakaantuu kaikille, siihen voidaan puuttua. Ehdottomana kriteerinä, mihin ed. Hyssäläkin puheenvuorossaan viittasi, oli silloin kun päätöstä eduskunnassa tehtiin, että nykyiset nimelliseläkkeet eivät markkamääräisesti laske.

Tämän vuoksi pidän hieman outona sitä, että tässä keskustelussa, jota nyt on käyty, on erityisesti kiinnitetty huomio tähän pohjaosan leikkaukseen. Sen sijaan vähemmän on puhuttu varsinaisesta ongelmasta, joka on nimenomaan taitettu indeksi, ei siinä mielessä kuin ed. Kuoppa hetki sitten totesi, että taitettu indeksi rankaisee erityisesti köyhempiä eläkkeensaajia. Sehän rankaisee tasapuolisesti tai ongelmallisesti kaikkia eläkkeensaajia. Vaikeutena on se, että on valittu tietty ikä, yleinen eläkeikä, siksi rajaksi, joka määrää taitetun indeksin. Se järjestelmä, johon tällä taitetulla indeksillä ollaan siirtymässä, on järkevä. Eurooppalainen käytäntöhän eläkkeissä on se, että eläkkeet sidotaan nimenomaan kuluttajahintaindeksiin, jolla halutaan varmistaa eläkkeiden ostovoima. Sehän on tietenkin eläkkeensaajien kannalta olennaisin varmistus. Voimakkaissa inflaatio-oloissa varmistetaan, että eläkkeillä kuitenkin eletään eli niiden ostovoima taataan.

Eurooppalainen käytäntö on yleensä, että indeksi on puhtaasti kuluttajahintaindeksipohjainen, ja nyt Suomessa siirryttiin järjestelmään, jossa kuluttajahintaindeksin paino on 0,8 ja ansiotasoindeksin enää noin 0,2. Suomessa on ollut tämä merkillinen järjestelmä, jossa eläkeindeksi on rakentunut kahtaalta, 0,5:n painolla ansioindeksiin ja 0,5:n painolla hintaindeksiin nähden, ja nyt tästä haluttiin päästä irti. Ongelmaksi jäi, että katsottiin, että niiden ihmisten kohdalla, jotka ovat vielä ikään kuin työikäisiä, eli alle 65-vuotiaiden kohdalla, haluttiin varmistaa se, että eläkkeet myös huomioisivat jossain määrin ansiotulojen kehityksen. Tämä järjestely, jos mikä, minusta on epäkelpo. Se on epäkelpo monessa mielessä, mutta se on ennen kaikkea epäkelpo siinä mielessä, että se tekee eläkekertymän ikäryhmittäin erilaiseksi. Ihmiset, eläkeläiset minusta aivan oikein ovat kokeneet tässä "ikärasismin" piirteitä.

Pidän erittäin valitettavana sitä, että hallitus ei tähän asiaan ole puuttunut eikä tuonut tässä yhteydessä muutosta, jonka sisällön pitäisi olla se, että siirrytään kohti kuluttajahintaindeksipohjaista järjestelmää, mutta yhtäläisesti, arvoisa puhemies, yhtäläisesti koskien kaikkia eläkkeensaajia. Oli painotus mikä tahansa näihin eri indeksijärjestelmiin liittyen, se koskekoon kaikkia eläkkeensaajia samalla tavalla. Tämän olisin toivonut olevan hallituksen esityksen pohja.

P u h e m i e s : Ed. Kemppainen, pyydän teitä ystävällisesti varaamaan tavallisen puheenvuoron. Meillä on nimittäin tekniikassa ongelmia, joten emme vaihtele puheenvuoroja. Myös pidemmät puheenvuorot pidetään nyt omalta paikalta. Puheenvuoron voi toki suunnata vastauspuheenvuorona vähän myöhemminkin, mutta emme enää vaihtele teknisiä laitteita yhtään enempää kuin tarvis vaatii.

Ed. J u u r o l a : Arvoisa puhemies! Olen kantanut erityisesti huolta niistä eläkeläisistä, joiden eläkkeistä tämä kansaneläkkeen perusosa leikataan kahteen kertaan, eli niistä valtion ja kunnan eläkkeensaajista, joilla eläkkeitten yhteensovittamisen yhteydessä omaa työeläkettä on aiemmin leikattu kansaneläkkeen perusosan verran ja nyt toiseen kertaan, kun tuli varsinainen kansaneläkkeen perusosan leikkaus. Olen tehnyt tästä kaksi lakialoitetta, ja viimeinen lakialoitteeni lähti siitä periaatteesta, että yhteensovittaminen tehtäisiin uudelleen ensi vuoden alussa ja siitä lähtien työeläke nousisi siinä tahdissa kuin kansaneläkkeen perusosan leikkausta toteutetaan.

Varsinaista lakialoitetta ilmeisesti ei ole käsitelty, mutta ilokseni huomaan, että nyt sosiaali- ja terveysvaliokunta ensimmäisen kerran kuitenkin on ottanut askeleen parempaan suuntaan ja ottanut tämän asian huomioon ja esittää nyt, että tutkitaan, ketkä ovat asianosaisia, kuinka paljon näitä eläkkeensaajia on, ja tutkitaan myös pohjaosan alentamisen kaksinkertaisen leikkauksen taloudelliset vaikutukset. Tästä olen nyt ihan kiitollinen, koska olen tuntenut koko ajan, että tätä asiaa ei oikeastaan haluta edes ymmärtää. On selvää, että siinä tarvitaan Kansaneläkelaitoksen ja eläkelaitosten yhteistyötä, koska tätä tietoa ei muuten tulla saamaan.

Yleinen kansaneläkkeen perusosan leikkaus on tietysti ollut eläkeläisille ikävä asia. Tietysti erityisen ongelmallista on, että tämä perusosan leikkaus tehtiin jo olemassa oleviin eläkkeisiin, ja tästä äsken mainittu ongelmakin johtuu.

Toisaalta voidaan tietysti sanoa, että me olemme aikamoisten eläkkeenmaksuongelmien keskellä — tai en halua sanoa ongelmien, vaan meidän on varauduttava vuonna 2006 jo aika lailla suurempaan eläkemaksuun. Silloin tämä kansaneläkkeen pohjaosan leikkauskin toimii siihen suuntaan, että ylipäänsä pystymme eläkkeet maksamaan. Taidan olla ainoa kansanedustaja, joka näen tässä taitetussa indeksissä jonkinmoista oikeudenmukaisuuttakin.

Ed. Kiljunen äsken sanoi, että pitäisi olla samanlainen indeksi, kuluttajaindeksi, kun nyt alle 65-vuotiailla on enemmän palkka- tai ansiosidonnainen indeksipainotus. Olen ajatellut sen niin, että varsinkin jos nuorempi ihminen joutuu eläkkeelle, hänellä on aivan erilaiset menot, saattaa olla perhettä, saattaa olla asuntolainoja ja muuta, ja silloin tämä palkkasidonnainen indeksi olisi oikeudenmukaisempi. Tietysti silloin, jos on 63—65-vuotiaista ihmisistä kysymys, he eivät voi tajuta, että siinä suhteessa olisi mitään eroja. Mutta tällä hetkellähän nämä indeksit ovat lähes yhteneväiset nykyisessä taloustilanteessa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Kiljunen yritti laajoin, hienoin sanakääntein peitellä tämän asian surkeutta ja ikään kuin siirtää huomiota tästä itse asiasta pois siinä kuitenkaan onnistumatta. Samaan pyrki myös ed. Juurola, mutta ei niin laajoin ja hienoin sanakääntein kuin ed. Kiljunen teki.

Tämän asian surkeus ja ihmeellisyys alkaa siitä, kun aikanaan Lipposen hallitus otti käyttöön indeksin, eläkeindeksin, ja myös poisti tietyn eläkevakuutusmaksun eläkeläisiltä. Silloin leuhkittiin tällä siitä huolimatta, että samalla osa eläkeläisistä joutui leikatun indeksin piiriin, leuhkittiin kuitenkin tällä, että tämä Lipposen hyvä hallitus otti käyttöön eläkeindeksit, jotka Ahon hallitus oli poistanut, ja poisti eläkevakuutusmaksuja tällä tavalla.

Eräänä päivänä tuli sitten kansaneläkkeen perusosan leikkaaminen eduskuntaan, ja tässä esittelyssä eli yleisperusteluissa etusivulla oikeassa alakulmassa luki, että todellisuudessa, vaikka kansaneläkkeen pohjaosaa leikataan 20 prosenttia vuodessa, kenenkään eläkeläisen käteen jäävä osuus ei vähene, koska tämä käyttöön otettu indeksi ja poistettu eläkevakuutusmaksu korvaavat tämän asian. Toisin sanoen asioilla, joilla aikaisemmin oli leuhkittu yksittäistapauksina, nyt seliteltiin kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta ja sanottiin, ettei käteen jäävä osuus alene. Kuitenkin näin on selkeästi käynyt, ja nyt tämä asia 17,3:ine prosentteineen on huikea asia eläkeläisten huijaamiseksi, höplästä vetämiseksi.

Nyt tehdään sitten tämä laki, jossa alennetaan leikkausta 20 prosentista 17,3 prosenttiin ja tehdään joitakin toimenpiteitä, niin kuin tämän läpinäkyvyyttä ei näkisi eläkeläinen, niin tyhmää eläkeläistä ei olekaan, että tämä on heidän huijaamistaan. Olisi asia hoidettu jollakin tavalla toisin kuin tällä lainsäädännöllä, joka on tämä. Tämä on kaiken huippu koko prosessissa, joka on todella naurettava.

Tämä, mitä äsken kerroin, on pääpiirteittäin tämän asian kulku vuodesta 1995. Ed. Kiljusen puheenvuorossa ei näkynyt näitä asioita ollenkaan, vaan siinä puhuttiin kaikenlaista työttömyydestä alkaen, sellaisista asioista, jotka eivät liity lainkaan tähän asiaan. Kyllä eläkeläiset, jotka ovat tähän asiaan tutustuneet ja ehkä lukevat näitä puheenvuoroja, näkevät sen, ketkä tässä pysyvät asiassa ja ketkä yrittävät peitellä sitä surkeutta, mitä tässä asiassa on tapahtunut.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tämä pohjaosan leikkaus on syvästi loukannut eläkeläisiä. Vanhemmille eläkeläisille, päinvastoin kuin väitetään, se on ollut korvamerkittyä rahaa. Eräs vanhempi eläkeläinen kertoi, että sodan jälkeen häneltä ulosmitattiin radio, kun hän ei pystynyt sitä maksamaan. Niille, joilla on suurempi eläke, se on periaatteellinen, ja niille, joilla on pienempi eläke, se on myös taloudellinen asia. Valitettavasti se kaatui toisessa käsittelyssä 5—8, kuten Helsingin Sanomista eilen luimme. Jos jommastakummasta hallituspuolueesta vaikka-

pa kaksi olisi ollut toista mieltä, olisimme saaneet tämän asian eteenpäin.

Kun vanhemman eläkeläisen indeksi on tällä hetkellä noin 1,7 ja jos hän nauttii 6 000 markan palkkaa, niin tämmöinen kuudenkympin leikkaus on jo yli prosentti siitä. Jää enää 0,7 prosenttia, jonka syö raippavero, sairausvakuutusmaksu, nollille. Samaan aikaan palkat ajavat 5,2:ta prosenttia. Jos kummastakin vähennetään 1,7 prosentin inflaatio, jäävät palkat vielä 3,5 prosenttia plussalle, mutta eläkkeet ostoarvoltaan yli 1,5 prosenttia miinukselle. Tässä on se ongelma. Ja kun se toistuu vuodesta toiseen, niin eläkeläisten tilanne huononee kaiken aikaa. Ainoa hyvä puoli tässä asiassa oli se, että niiden asiaa, joilta oli kahteen kertaan leikattu, tutkitaan, kuten ed. Juurola äsken totesi.

Ministeri Niinistö on kysynyt, mistä rahat. Kyllä rahatkin olisivat löytyneet. Suomen Merenkulkuhallitus lähettää Brasiliaan jäänmurtajan seikkailemaan bisnesmielessä luullen, että Merenkulkuhallituksen tavalliset virkamiehet pystyvät kilpailemaan esimerkiksi kreikkalaisten ja muunmaalaisten ammattimaisten laivanvarustajien kanssa. Sieltä tullaan häntä koipien välissä pois. Myydään laiva, otetaan puoli miljardia, maksetaan perusosan leikkaus 370 miljoonaa, annetaan kauppalaivaston pientonniston tukemiseen 60 miljoonaa. Navigare necesse est, vivere non est necesse, sanoo merimies, ja loput 70 miljoonaa lapsiperheille. Vain hyvää tahtoa ja simsalabim, homma olisi hoidettu!

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljunen peräänkuulutti sitä, miksi hallitus ei ole tuonut esitystä tästä taitetun indeksin muuttamisesta. Hän ihmetteli, kun nyt puhutaan niin paljon pohjaosan poistosta ja kuitenkin taitettu indeksi on tärkeämpi ongelma. Nämä ovat molemmat mielestäni erittäin suuria epäkohtia, jotka täällä on tehty. Ed. Kiljusta voin lohduttaa sanomalla, että yli sata nimeä on taitetun indeksin poistamisen takana ja se on sosiaalivaliokunnassa. Jos ed. Kiljusen puolue haluaa, se otetaan siellä käsittelyyn. Me olemme valmiita milloin tahansa ottamaan sen käsittelyyn ja esille, ja sen pystyy valiokunnan kautta hoitamaan, siihen toki meillä on lainsäädännölliset edellytykset. Toivomme, että se otettaisiin siellä mahdollisimman pian esille ja saataisiin tämä epäkohta pois päiväjärjestyksestä.

Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Kiljunen taitetun indeksin epäkohdista. Se on ikärasistinen pykälä. Sitä ei voi millään perusteilla hyväksyä, ja olemme sitä vastustaneet alusta saakka. Toivon todella, että valiokunta ottaa sen vakavasti mitä pikimmin käsittelyyn ja että se eduskunnassa pystytään poistamaan. Nyt on kansanedustajilla tämä asia, koska yli sata nimeä on takana.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Kiljunen ja osittain ed. Juurola, en hyväksy enkä oikein ymmärräkään teidän logiikkaanne. Onko näistä jompikumpi huonompi, kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus vai taitettu indeksi? Jos toinen on huonompi, onko toinen hyväksyttävissä? Nämä koskettavat yhteensä enemmistöä miljoonasta eläkkeensaajasta tai osaeläkkeen saajasta, kumpikin näistä leikkauksista. Kumpikin on huono. Minusta ei missään olosuhteissa eikä missään tilanteissa näitä voi perustella. Ed. Kiljunen, kun toinen on parempi, silloin toisen voi hyväksyä. Se ei kyllä tässä yhteydessä pidä. Näitä asioita ei voi panna vastakkain.

Tietysti te perustelette, että nämä ovat säästöjä, jotka laman aikana — nyt ei enää virallisen ideologian mukaan lamasta saa puhua — ovat välttämättömiä. Kun ne on tällä tavalla eläkeläisille tehty, vain osalle eläkeläisiä eikä parhaiten toimeentuleville eläkeläisille, ei näitä sillä tavalla voi perustella. Jos meillä on eläkkeiden maksuongelma tai eläkepommi, jota sanaa te ette hyväksy, että sitä käytetään, mutta kun tämänkin leikkauksen yksi oleellinen peruste on, että meillä tulee olemaan eläkkeenmaksuvaikeuksia, niin kun tekin puheenvuorossanne — vai oliko ed. Juurola — totesitte, että se helpottaa vuoteen 2006 eläkkeiden maksamisia, kyllä kai oikeudenmukainen menettely olisi sitten, että koko eläkeläisväestö säästää, samaten kuin koko Suomen kansa säästää, eikä oteta pientä ryhmää pois.

Varsinkaan kansaneläkkeestä, koska se on osa kansanvakuutusta, pohjaosan poistaminen ei ole perusteltua, koska se romuttaa sen, mutta ennen kaikkea tietysti siltä kannalta, että jokainen, jolta se nyt otetaan pois, on sitä vuosikaudet itse maksanut. Vielä kun se tapahtuu kahteen kertaan, elikkä se yhteensovitus, joka 70-luvulla tehtiin valtion palveluksessa olevien työeläkkeeseen kansaneläkkeen pohjaosan osalta, ja nyt sitten toiseen kertaan, ei tälle riitä perusteluita.

Sitten tämä taitettu indeksi. Siinä on sama asia. Kyllähän se totta kai on säästötoimenpide, mutta kun ei ole sellaisia perusteita, että se voitaisiin tällä tavalla tehdä. Itse asiassahan perusteiden pitäisi olla toisinpäin, koska kaikki hoitoisuus- ja ihmisten sairaus- ja hoidettavuuskulut

lisääntyvät iän mukana, vaikkakin jossakin vaiheessa eläkeläisistä valtaosa on hyväkuntoisia ja he siinä vaiheessa saattavat olla jopa vakiintuneessa toimeentulotasossa suhteessa muuhun väestöön. Mutta koska jokaiselle vääjäämättä tulevat elämässä loppuvuosien hoito-osuudeltaan vaikeammat asiat ja heidän menonsa silloin lisääntyvät, niin tämä taitettu indeksi kohdistuu juuri päinvastoin kuin lähes pitäisi tähän väestöryhmään.

Kyllä odottaisi, että hallitus olisi ottanut nämä päätöksensä takaisin.

Itse asiassa tässähän on aika ontto menettelytapa, että yritetään kaikin keinoin peittää leikkaus alusta asti. Käytetään perustelua, että eihän kellään markkamääräisesti eläke laske. Itse asiassa tämä viimeinenkin leikkauksen supistus on tehty sillä periaatteella, mutta se ei ollenkaan poista sitä tosiasiaa, että absoluuttinen leikkaus on tulossa ja hallituksen, nimenomaan tämän hallituksen, periaatepäätöksenä pohjaosa tultaisiin leikkaamaan kokonaan pois.

Tämä on sen verran väärä ratkaisu, että tässä eivät tällaiset ed. Juurolan aloitteet ynnä muut pelasta teitä eikä teidän vastuutanne siitä ota, koska nämä on hallituspuolueiden päätöksin viety täällä läpi.

Tietysti on hyvä, että sekä ed. Juurola että toisaalta ed. Kiljunen toisessa lakiesityksessä ovat olleet edes osin perustelemassa sitä kantaa, mutta minä en ainakaan näe, että ne perustelut ovat uskottavia eläkeläisväestön mielestä enemmän kuin meidän muidenkaan kansalaisten mielestä, koska en eivät ole oikeudenmukaisia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. R a s k : Arvoisa herra puhemies! Vaikka tämä nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys ei puutu taitettuun indeksiin, niin kuitenkin, koska se on keskustelussa tuotu esille, haluan siitä sanoa muutaman sanan.

Jos tilanne on yhteiskunnassa sellainen, että palkkataso kehittyy huonosti ja inflaatio on korkea eli on niin sanotut huonot ajat, niin kuin tässä muutama vuosi taaksepäin on Suomessakin ollut, niin millä tavalla taitettu indeksi silloin toimii? Se toimii juuri niin, että yli 65-vuotiaiden indeksi nousee enemmän kuin alle 65-vuotiaiden indeksi eli kaikissa olosuhteissa yli 65-vuotiaiden eläkkeiden taso, siis taloudellisesti epävarmoissa olosuhteissa, halutaan taata. Tätä hyvin harvoin tuodaan esille. Minusta se on kuitenkin yksi olennainen asia.

Kun puhutaan ikärasismista, niin tietysti on niin, että jos ei olisi tarvinnut tehdä mitään sen asian suhteen, niin olisi ollut hyvä, mutta kun nyt on tehty. Kiinnitän huomiota siihen, että tänä päivänä meidän yhteiskunnassamme esiintyy asenteissa aikamoista ikärasismia, joka on vienyt lonkeronsa hyvin erikoisiin tilanteisiin. Minulla on edessäni Eläketurvakeskuksen tiedote, jossa ilmoitetaan, että on ilmestynyt julkaisu, jonka nimi on Ikääntymisongelma ja sen ratkaisu. Tuo kirja alkaa tällä tavalla, tämä on ensimmäinen lause siitä kirjasta: "Väestön ikääntyminen on ongelma koko yhteiskunnalle." Voi hyvä tavaton!

Minä hoitoalan ammattilaisena olen luullut ja itse olen sitä mieltä, että ikääntyminen on hoitotyön ja lääketieteen suuri saavutus. Sen ansiosta me pystymme elämään mahdollisimman vanhoiksi ja mahdollisimman terveinä. Kuitenkin Eläketurvakeskus kustantaa tämmöisiä opuksia ja aikaansaa mielestäni entistä pahempaa ikärasismia. Luulen, että tähän meidän kannattaisi kiinnittää huomiota tässäkin kysymyksessä.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Rask käytti minusta erinomaisen puheenvuoron, kun hän korosti meidän yhteiskuntaamme kummallisella tavalla piintynyttä käsitystä siitä, että väestön eliniän kasvaminen onkin ongelma, yhteiskunnallinen kustannus, vaikka todellisuudessa se on saavutus ja todellisuudessa me olemme pyrkineet juuri siihen, että ihmiset voisivat elää tervettä elämää mahdollisimman pitkään. Tämä on suorastaan käsittämättömän vastakkainasettelun rakentamista yhteiskuntaan.

Ed. Aittoniemi käytti oman puheenvuoronsa vähän samalla tavalla kuin ed. Kemppainen. Laajoin sanakääntein arvosteltiin aikaisemmin käyttämääni puheenvuoroa. Ilmeisesti kollegat eivät, johtuen varmasti omista laajoista sanankäänteistäni, täysin ymmärtäneet käyttämääni puheenvuoroa. Ed. Kemppainen totesi, että minä ikään kuin väistin asiaa sanomalla, että kun toinen asia on parempi kuin toinen, voi toisenkin hyväksyä. Näinhän asia ei ollut. Omassa puheenvuorossani lähdin liikkeelle siitä, että itse asiassa ymmärrän pohjaosaan koskemisen, ne leikkaukset, jotka suuntautuvat pohjaosaan. Sillä ei ole tekemistä sen kanssa, että taitettu indeksijärjestelmä on epäkelpo. Yhdyn siihen, mihin ed. Hyssälä jo viittasi, että kun meillä nyt on eduskunnan

enemmistö sitä mieltä, että taitetusta indeksijärjestelmästä pitäisi luopua, niin otetaan valta tässä käsiin. Toivon, että valiokunnassa otatte tämän asian tarmokkaasti esille ja pyritte löytämään ratkaisun, jolla tästä päästäisiin eroon.

Ed. S. Kanerva totesi, että eläkeläisten tilanne huononee kaiken aikaa. Hän sanoi juuri näillä sanoilla. Ed. Kanerva, tilanne on sen kaltainen, että vuosina 91—95, kun teidän puolueenne oli yhteistyössä keskustan kanssa, eläkeläisten suhteelliset ansiot suomalaisessa yhteiskunnassa verrattuna muihin tulonsaajaryhmiin todella jäivät jälkeen. Vuodesta 95 tähän päivään eli nykyisen hallituksen aikana, jolloin te olette yhteistyössä meidän kanssamme, selkeästi on tilanne sellainen, että nimenomaan eläkeläisten suhteelliset ansiotasot verrattuna moniin muihin tulonsaajaryhmiin eivät ole heikentyneet, vaan eräät muut ryhmät ovat kärsineet enemmän. Tässä suhteessa tämä seikka olisi syytä oikaista.

Ed. Juurola: Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen totesi, että haen itselleni pelastusta ja en sitä saa. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole hakea itselleni pelastusta vaan todeta, että olen kokenut kaksinkertaisen pohjaosan leikkauksen erityisenä vääryytenä. En tiedä, ovatko kaikki vanhemmat kansanedustajat tehneet työtä siten, että eivät ole koskaan olleet säätämässä lakia, johon ei ole tarvinnut tehdä missään vaiheessa korjauksia. Olen pyrkinyt juuri sen takia tätä asiaa edistämään. Sehän ei toisi valtion talousarvioon kovinkaan suuria kustannusvaikutuksia. Valtiokonttorin osuus olisi jonkin verran, mutta suurimman osan kustantaisivat eläkevakuutuslaitokset, mikäli lakialoitteeni toimisi niin kuin olen esittänyt.

Sillä, mitä sanoin taitetusta indeksistä, en halunnut mitenkään johtaa keskustelua harhaan. On kuitenkin juuri niin kuin ed. Rask totesi, että yli 65-vuotiaiden indeksi toimii epävakaissa oloissa paremmin kuin alle 65-vuotiaiden indeksi eli vahvemmin palkkaan sidottu indeksi toimii hyvissä oloissa, noususuhdanteen aikaan, siten että se on korkeampi kuin kuluttajahintaindeksi. Olen pohtinut, että mikäli esimerkiksi meidän lapsemme joutuisivat jostakin syystä varhaiselle eläkkeelle sellaisena aikana, jolloin on kustannuksia ja kuluja esimerkiksi perheiden takia, niin olen ajatellut, että saattaisi jopa olla järkeä siinä, että he olisivat palkkasidonnaisessa indeksissä niin kuin heidän ikäisensä muutkin ovat. Tämä on se peruste.

Vanhemman ikäluokan suuri ongelma ovat tietysti sairauskustannukset, joita enää ei verovähennyksenä voida vähentää. Esimerkiksi tämä on asia, joka huonontaa monen vanhuksen ja eläkeläisen taloudellisen tilanteen radikaalisti, kun sairauskulut kasvavat.

Ensimmäinen varapuhemies: Pyydän puhujia pyytämään puheenvuoron seisaalleen nousten johtuen siitä, että puheenvuoropyyntökone ei tällä hetkellä toimi.

Ed. Kuoppa: Herra puhemies! Aivan muutamalla sanalla vielä kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksesta. Sehän koskee 380 000:aa eläkeläistä. Jos ajatellaan, miten tämä kohdistuu, niin yli 65-vuotias kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen kohteeksi joutuva eläkeläinen menettää ensinnäkin kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen osuuden eli 66 markkaa. Sen lisäksi hän joutuu taitetun indeksin piiriin ja saa 0,7 prosenttia pienemmän työeläkekorotuksen kuin alle 65-vuotias eläkeläinen. Lisäksi hän joutuu maksamaan ylimääräisen sairausvakuutusmaksun, 2,4 prosenttia ensi vuodelta. Siinä on ryhmä, johon kohdistuu kaikista eniten leikkauksia. Tämä on varsin suuri määrä eläkeläisiä, eivät toki kaikki. Kaikista suurituloisimmat eläkeläiset eivät joudu tämän kohteeksi eivätkä tietenkään ne, jotka ovat pelkän kansaneläkkeen varassa tai ovat saaneet vanhaa lisäosaa, jolloin leikkaus ei kohdistu heihin.

Edustajat Rask ja Juurola ovat puhuneet taitetusta indeksistä ja sen laskentatavasta. Aikaisemminhan normaali työeläkkeen laskentatapa oli 50 prosenttia, palkasta 50 prosenttia. Hinnat oli tässä. Nythän hinnat ovat 80 prosenttia ja 20 prosenttia palkat. Minä uskallan kysyä tai kysyn, uskooko kukaan, että jos tilanne menee sellaiseksi, että palkat rupeavat menemään miinukselle, että silloin vielä eläkkeitä korotettaisiin. Kyllähän se on tosiasia, että jos palkat rupeavat polkemaan miinuksella, silloin ei myöskään eläkkeitä koroteta. Kyllä se on realismia. Usko siihen, että indeksi antaisi joskus enemmän eläkeläisille, on enemmän uskoa joulupukkiin. Minä epäilen kovin suuresti sitä. Taloudellinen tilanne maassa on todella huono silloin, jos palkat polkevat miinuksen puolella. (Ed. Raskin välihuuto) — Kyllä kyllä, mutta silloin ei korotettukaan eläkkeitä vaan niitä ruvettiin leikkaamaan. Minä sanon, en halua olla pahanilman lintu, mutta tulevaisuudessa tulee sama tilanne. Lakeja muutetaan silloin. Tällä leikataan selvästi. Taitettu indeksi on säästölaki. Kyllähän se on selvästi todettu. Se on

säästölaki ja sillä säästetään valtion menoja, mutta se on epäoikeudenmukainen laki. Sen johdosta pyrin äsken osoittamaan, miten tämä leikkaus kohdistuu samoihin ihmisryhmiin, kun taitettu indeksi vielä pahentaa sitä. Minun mielestäni niistä pitäisi päästä eroon ja sen takia myös tämä kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pitäisi viimeinkin lopettaa.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä hieman polemisoida ed. Juurolan näkemystä vastaan. Hän puolusti taitettua indeksiä siitä lähtökohdasta, että alle 65-vuotiaiden eläketulot turvataan tässä nykyisessä tilanteessa, jossa saattaa olla niin, että heillä on enemmän rasitteita kuin yli 65-vuotiailla. Kuten edustajat Juurola ja Rask molemmat puheenvuoroissaan totesivat, se riippuu täysin suhdannetilanteesta. Eli kun yli 65-vuotiaiden eläkkeet on sidottu suuremmassa määrin elinkustannusindeksiin, niin silloin korkean inflaation oloissa luonnollisesti heidän eläketasonsa turvataan. Nykyisessä tilanteessa, jossa ollaan asetelmassa, jossa olemme käytännössä nollainflaatiossa, luonnollisesti alle 65-vuotiaiden eläkkeet ovat kohonneet voimakkaammin kuin yli 65-vuotiaiden.

Minun ongelmani, ed. Juurola, on siinä, että minä en voi tunnistaa ja ymmärtää eriarvoisuutta, joka kohdistuu nimenomaan ikään. Tämä on minun vaikeuteni. Sen sijaan polemisoisin hyvin vahvasti ed. Kuoppaa vastaan siinä mielessä, että hän näkee tämän elinkustannusindeksiin siirtyvän eläkejärjestelmän ongelmalliseksi. Tämä tilanne on se, millä tavalla eläkkeet maksetaan maailmalla. On luonteva tapa maksaa eläkkeet niin, että niiden ostovoima kaikissa olosuhteissa varmistetaan. Tämä on oikeastaan ekstraa, että se sidotaan palkkakustannuksiin tai ansiotason nousuun myös. Se on hyvin erikoinen piirre. Se on erikoinen järjestelmä, joka toimii Suomessa. Nimenomaan eurooppalainen malli siitä, että elinkustannusindeksi määrää eläketasot ja eläkekertymät, on ainoa oikea. Väärää meidän järjestelmässämme on se, että meillä on kaksi eri järjestelmää, jotka määräytyvät iän pohjalta. Meidän pitäisi päästä yhtenäiseen järjestelmään, joka on yhtäläinen kaikille eläkkeensaajille.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Edustajille Juurola ja Rask: on varmasti laskennallisesti tilanteita, jolloin tämä entinen kansaneläkeindeksityyppinen indeksi toimii paremmin kuin tämä työeläke. Tällainenhan oli muun muassa Ahon hallituksen aikana, kun oli tosi vaikeaa ja palkat eivät nousseet. Mutta ed. Kuoppa jo totesi, että silloin olemme kyllä useimmiten sellaisessa tilanteessa, että olemme pakotettuja jo muihin ratkaisuihin, ja silloinhan indeksikorotuksia jouduttiin jättämään tekemättä. Ei se mitenkään voi olla peruste, että vanhemmalle väelle hyväksytään yleensä ottaen huonomman turvan antava indeksi. Se on sitä ikärasismia, ja ehkä on syytä muistaa, että juuri tästä syntyy termi ikärasismi, jota on sitten yritetty vähän niin kuin väärinkäyttää vähän toisessa yhteydessä. Mutta tämä on todella sellainen, joka sitä on.

Tässä täytyy kiittää ed. Kiljusen puheenvuoroja, koska eihän mitään muuta oikeata ratkaisua ole kuin kaikille eläkeläisille sama indeksi, niin ei tarvitse spekuloida sillä, miten missäkin suhdannetilanteessa se mihinkin eläkeryhmään vaikuttaa. Tällähän me vain laitamme eri eläkeläisryhmiä eri asemaan ja saamme turhaa vastakkainasettelua heidän välilleen.

Sitten tästä pohjaosasta, josta täytyy olla ed. Kiljusen kanssa todella vahvasti eri mieltä. Ensin on sanottava, että tätä pohjaosan poistoa on kyllä yritetty jo pitkään ja sinnikkäästi tätä Ahon hallituksen aikana yritti erityisesti kokoomuksesta silloinen ryhmäpuheenjohtaja Zyskowicz ja sehän perustuu ajatukseen. Se perustui silloin ajatukseen ja ei kai sillä muuta ajatusta ole nytkään, kuin se alkuperäinen tavoite, että sosiaalitukia voidaan ottaa pois sellaisilta, joille ne eivät ole välttämättömiä. Tämä oli se peruste, ja tällä yritettiin päästä säästämään kansaneläkkeen pohjaosasta.

No, nyt on tämän hallituksen aikana tullut se tulkinta perusoikeusuudistuksesta, että voidaan säästää sellaisesta sosiaaliturvan menosta, myös eläkemenosta, joka ei mene alle perusturvan. Silloin puhutaan yleensä täydestä kansaneläkkeen määrästä, ja siitä voidaan tehdä päätöksiä yksinkertaisella enemmistöllä. Mutta tämähän rikkoo mitä vahvimmalla tavalla sitä periaatetta vastaan, jota erityisesti sosialidemokraatit, vasemmistopuolueet ja ammattiyhdistysliike ovat ajaneet elikkä sitä, että kun eläketurvaa on maksettu, itse maksettu omasta työstä näitä eläkemaksuja, niin sen pitäisi olla samassa turvassa tai vielä paremmassa turvassa kuin omaisuuden turva, koska se on olemassaolevaa omaisuutta eikä siihen olisi pitänyt myöskään pystyä tekemään muutoksia muuten kuin vaikeutetussa säätämisjärjestyksessä. Mutta te tulkitsitte sitä niin, että vaikka sitä ovat nämä kymmenettuhannet, sadattuhannet ihmiset maksaneet, niin

se voidaan heiltä ottaa pois ja sitten vielä osalta eläkeläisiä kahteen kertaan. Se ei kyllä mitenkään sovi suomalaiseen oikeudenmukaisuusajatteluun.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Rask täällä otti hyvin ansiokkaasti esille ikärasismin asenteissa. Sen, että ikääntyminen on ongelma, hän toi tässä esimerkiksi, ja sen, että ikärasismi on asenteissa hyvin voimakkaasti. Näin varmasti on, mutta mielestäni lainsäätäjän ei pidä sitä tukea enää omilla päätöksillään, ja näinhän tätä asennetta tuetaan tällä ikärasistisella taitetulla indeksillä. Se on selvä tuki tällaisille asenteille, ja siitä pitää mitä pikimmin pyrkiä pois. Kuten sanottu, se on valiokunnassa. Jos valiokunnan enemmistö, hallituspuolueet, vain haluavat, esimerkiksi sosialidemokraatit, tulemme mukaan. Jos siitä äänestetään ja sosialidemokraatit ja keskusta muodostavat valiokunnan enemmistön, saamme sen läpi. Eli ed. Kiljunen ja ed. Rask voivat omassa ryhmässään esittää, että tämä otettaisiin esille, niin saamme mitä pikimmin asian pois päiväjärjestyksestä.

Ed. Kiljunen totesi, en sananmuotoa ihan muista, koska en juuri sitä pannut ylös, mutta sanoma oli se, että eläkeläiset ovat pärjänneet hyvin nyt verrattuna siihen, mitä oli laman aikana. Täytyy todeta, että lama-aikana todellakin kaikki osallistuivat lamatalkoisiin, myös eläkeläiset. Mutta nyt kun on kuudes tai seitsemäs noususuhdannevuosi, niin olisi toki ollut syytä jo eläkeläisten lamatalkoot lopettaa esimerkiksi ylimääräisen sairausvakuutusmaksun osalta. Ed. Kiljunen, eläkeläisten suhteellinen asema on heikentynyt noususuhdanteen aikana eikä parantunut. Työntekijät ovat saaneet korotuksia, eläkeläiset eivät ole saaneet. On aivan selkeät dokumentit siitä, että suhteellinen asema on heikentynyt.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tänä syksynä ennen joulua eläkeläiset seuraavat jännittyneinä näytelmää, miten käy äänestyksessä tämän pohjaosan kanssa. Sinne tulee lisäksi taitettu indeksi, sitä ajetaan kuin käärmettä pyssyyn. Ja kolmantena on vielä ed. Arja Ojalan tekemä esitys, jossa periaatteessa raippasairausvakuutusmaksu pitäisi poistaa. Siinä on 19 sosialidemokraatin ja yhden vasemmistolaisen nimi, siis parikymmentä hallituspuoluelaista. Käyköhän niin, kun äänestykset tulevat, että vaalikentillä lupaajat lymyävät käytävillä? Saattaapa käydä niin, että oppositio saa tässä äänienemmistön ja pärjäilee. Joka tapauksessa tilanne on erittäin jännittävä.

Kun kuunteli edustajien Raskin, Kiljusen ja Juurolan puheita, niin tuntui, että he eivät ole lukeneet Eläkeläisten keskusliiton lähettämää kirjettä, jonka minä olen lukenut, jossa nimenomaan kehotetaan teidän ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin raippasairausvakuutusmaksun poistamiseksi, kansaneläkkeen perusosan jäädyttämiseksi ja heti hallitusneuvotteluissa taitetun indeksin poistamiseksi. Alkavatko kohta omat koirat purra?

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Kaksi oikaisua. Ed. Hyssälälle ensinnäkin, kun hän totesi, että eläkeläiset osallistuivat lamatalkoisiin. Aivan niin, eläkeläiset osallistuivat lamatalkoisiin niin kuin muutkin, mutta he joutuivat osallistumaan lamatalkoisiin suhteessa enemmän kuin muut. Nyt nykyinen hallitus on oikaissut tätä vääristymää, ja selkeästi eläkeläisten tulotasot, ansiotasot ovat kehittyneet suhteessa paremmin kuin muun muassa lapsiperheiden, joihin ed. U. Anttila vierestäni viittasi.

Ed. Kemppainen totesi, että kansaneläkkeen pohjaosaan puuttuminen on sikäli ongelmallista, että tämä on ikään kuin vakuutusmaksu, joka on maksettu, ja sen takia tässä ikään kuin valtiovalta, hallitus, olisi ryöstämässä vakuutusta. Näinhän ei ole. Kansaneläkemaksu ei ole vakuutusmaksu vaan vero. Se on luonteeltaan erilainen kuin työeläkevakuutusmaksu, johon hallitus ei ole puuttunut, vaan luonnollisesti turvannut sen tason.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tätä asiaa on lähestytty monesta suunnasta ja hienoin sanakääntein ja eri tavalla asiaa selvitellen ja selitellen. Koska en ole mikään asiantuntija sosiaalialalla, niin on tietysti ollut vaikea seuratakin tätä asiaa, mutta totean, että puhutaan minkälaisilla sanakäänteillä hyvänsä, niin 90-luvun aikana eläkeläisten reaalitulot ovat alentuneet yli 6 prosenttia. Sen sijaan palkkatyöntekijöiden, siis palkkaa ansaitsevien, reaalitulot ovat merkittävästi nousseet. Totta kai Ahon hallituksen aikana eläkeläisten reaalitulot laskivat. Se oli poikkeuksellista aikaa, jolloin kaikilta jouduttiin leikkaamaan, mutta se ei selitä sitä, että näitä asioita ei korjata nyt, kun maan talous alkaa ainakin nykyisen hallituksen puheiden mukaan olla kunnossa.

Ihmettelen sitä, miten eläkeläiset voivat yleensä kestää tämän tyyppistä yleistä rasismia reaa-

listen tulojen alentamisessa. Ongelma on se, että he ovat poliittisesti hajallaan ja heikkoja. Jos eläkeläiset muodostaisivat yhden, saman puolueen, niin he pistäisivät täällä eduskunnassa meidät matalaksi, mutta niin ei varmasti tule tapahtumaan. Joka tapauksessa selitellään näitä asioita kuinka hyvänsä, eläkeläiset ovat olleet alistetussa asemassa näiden vuosien aikana ja ovat sitä edelleenkin.

Ed. M. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Hallituksen esitys laiksi sosiaalihuoltolain 49 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 166/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 26/1998 vp
Lakialoite 74/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Lakialoite laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 115/1998 vp (Ulla Anttila /vihr ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Edellinen keskustelu käytiin eläkeasioista, ja siinä sivuttiin myös ikärasismia. Haluan valottaa ikärasismikysymystä nyt toiselta kannalta, nimittäin vammaispalvelulain ja vammaisten lasten kannalta.

Vammaisten lasten harrastukset eivät ole yleensä samankaltaisia harrastuksia kuin muiden lasten. Ne ovat välttämätön osa lasten kuntoutusta. Yleensä vammaisten lasten vanhemmat huolehtivat itse lasten kuljetuksista eivätkä kunnat myönnä vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluita. Sama pätee myös vammaispalvelulain mukaisiin avustajapalveluihin. Näiden tulkintojen taustalla on se, että lasta ei pidetä itsenäisenä subjektina, joka tarvitsee kyseisiä palveluita, vaan lapsena, joka ei ikätasonsa huomioon ottaen muutenkaan toimisi vielä itsenäisesti.

Kärjekkäin tuntemani esimerkki on tilanne, jossa vaikeavammaiselle lapselle ei myönnetä kuljetuspalvelua, vaikka yksi aikuinen ei pysty hänen kanssaan kulkemaan missään kulkuneuvossa. Lapsen kanssa matkustettaessa tarvitaan kaksi henkilöä: toinen kuljettamaan ja toinen huolehtimaan lapsesta, ihan hänen konkreettisista avuntarpeistaan. Myös vastaavanlaisia muita esimerkkejä on varsin paljon olemassa.

Nykytietämyksen mukaan varhaiskuntoutus on erittäin tuloksellista jokseenkin kaikkien vammaisryhmien osalta. Varhaiskuntoutus ei muodostu pelkästään erilaisista terapioista, vaan kuntoutuksella on tärkeä sijansa päivähoidossa, koulussa ja kotona ja myös harrasteet ovat siinä tärkeässä asemassa. Minusta on erittäin tärkeää, että palvelujärjestelmää kehitetään sillä tavalla, että kokonaisvaltainen vammaisten lasten varhaiskuntoutus mahdollistuu.

On olemassa paljon hyviä esimerkkejä siitä, kuinka kymmenen viime vuoden aikana varhaiskuntoutus on edistynyt. Esimerkiksi vielä 80-luvun puolivälissä neurologian perusoppikirjassa kerrotaan, että mahdollisesti down-lasten kuntoutuksesta on hyötyä heidän kehityksensä kannalta. Nykynäkemys on selvä. Down-lapsia ja muita kehitysvammaisia lapsia kannattaa ehdottomasti kuntouttaa. Heidän kognitiiviset, liikunnalliset ja kielelliset kykynsä kehittyvät paljon paremmin kuntoutuksen avulla kuin sitä ilman.

Toinen esimerkki ovat autistiset lapset, joiden kuntoutus on myös kehittynyt Suomessa aivan ratkaisevasti viime vuosina. Siinä, missä aikaisemmin näille lapsille tarjottiin psykoterapiaa, nykyään kiinnitetään huomiota siihen, että toimintoja niin sanotusti strukturoidaan eli heidän maailmansa jäsennetään mahdollisimman tarkkaan. Apuna käytetään vaihtoehtoisia kommunikaatiomuotoja, kuten esimerkiksi visualisoin-

tia, eli kuvilla ja kirjoitetuilla sanahahmoilla laaditaan päiväjärjestys ja kerrotaan lapsille, mitä he kyseisen päivän aikana tekevät. Vastaavasti kommunikaatiomuotoja käyttäen he voivat kertoa omista tarpeistaan, vaikka eivät välttämättä itse pysty puhumaan.

Tällä aloitteella halutaan korostaa vammaisen lapsen asemaa ja lasten perheiden erityistarpeita. Nykyisin vammaispalvelulaissahan ei eroteta vammaisia lapsia muista vammaisista henkilöistä. Lakialoitteeseen sisältyy siis muutos vammaispalvelulain 8 §:ään. Siihen sisällytetään virke: "Näitä palveluja annettaessa kunnan tulee huolehtia, että vammaisten lasten ja heidän perheittensä erityistarpeet huomioidaan." Tätä pykälää oli mahdotonta muotoilla sellaiseen muotoon, jossa luetteloitaisiin yksityiskohtaisesti, mitä nämä erityistarpeet ovat, siitä johtuu tämä yleisempi muotoilu.

Lakialoitteen tarkoituksena on muuttaa vammaispalvelua sillä tavalla, että kunnat ottavat erityistarpeet paremmin huomioon. Koska tällä hetkellä laissa ei ole mitään sellaista velvoitetta, kunnat toimivat hyvin ristiriitaisella tavalla lasten varhaiskuntoutuksessa.

Varhaiskehityksellä on ratkaiseva merkitys myös vammaisen henkilön aikuisuuden kannalta. Tässä mielessä on tärkeää, että lapsen varhaiskehitys on mahdollisimman lähellä normaalin lapsen varhaiskehitystä. Siten myös aikuisuus voi edetä sellaisiin uomiin, että lapsesta kehittyy vastuuta ottava yksilö, joka toimii osana yhteiskuntaa.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa on 110 allekirjoittajaa. Käytännössä tämän pitää merkitä sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa aloitteen käsittelyyn. En ole kuitenkaan aivan varma siitä, ehtiikö valiokunta kiireittensä keskellä ennen ensi vaaleja asiaa käsitellä. Silti asiaa ei mielestäni pidä unohtaa.

Tulevat hallitusneuvottelut ovat avainasemassa sikäli, että hallitusohjelmaan voidaan kirjata vaatimus vammaisten lasten, samoin kuin pitkäaikaissairaiden lasten, aseman parantamisesta. Vammaispalvelulaki on eräs väylä.

Toisena vaihtoehtona on esitetty myös sitä, että laaditaan erityislaki vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten aseman parantamiseksi. Tämä ajatus oli esillä viime keväänä seminaarissa, joka pidettiin eduskunnan auditoriossa. Seminaarin järjestäjinä olivat Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto. Seminaarissa oli esillä myös luonnos laiksi nimenomaan koskien sekä vammaisia että pitkäaikaissairaita lapsia. Myös eduskunnan Lasten puolesta -ryhmä on asiassa ollut aloitteellinen ja pyrkii aikaansaamaan tilanteen, jossa kansanedustajat eri puolueista ottavat asian esille tulevissa hallitusneuvotteluissa.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. U. Anttila on lakialoitteessaan kiinnittänyt huomiota hyvin tärkeään asiaan eli vammaisten lasten palveluihin ja tukitoimiin harrastus- ja kuntoutustoiminnassa.

Mielestäni myös vammaisilla lapsilla on oikeus ihmisarvoiseen elämään, ja se edellyttää, että lapsi saa elämänsä eri vaiheissa ja tilanteissa mahdollisimman hyvät palvelut. Yhteiskunta on tästä osaltaan vastuussa.

Vaikka kysymys ei liitykään kuntoutukseen, haluan silti todeta, että monissa erityisluokissa on tänä päivänä opettajille kohtuuttoman suuri työtaakka, kun ryhmät ovat kasvaneet erittäin suuriksi ja monien lasten vamma-aste on korkea. Ongelmana on myös se, että monasti on riittämättömät avustajaresurssit.

Tässä on kysymys monenlaisista tarpeista, ennen kaikkea vammaisten lasten oikeuksista, mutta myös lasten vanhempien ja opettajien jaksamiseen liittyvistä kysymyksistä. Kuten lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja ed. U. Anttila totesi, lakialoitteessa on 110 nimeä, joten toivon lakialoitteelle hyvää menestystä.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Minäkin haluan puheenvuorollani lyhyesti kannattaa ja tukea ed. Ulla Anttilan tekemää hyvää lakialoitetta. Minusta on mieluinen asia sekin, että kun ed. Anttila lukeutuu hallituspuolueeseen, niin hän on halunnut tehdä henkilökohtaista työtä ja kerätä yli sata kansanedustajaa tämän tärkeän lakialoitteen allekirjoittajiksi. Ed. Anttila osoittautui vielä realistiksi, kun hän totesi, että tätä ei ehkä tällä eduskuntakaudella ehditä saada päätökseen, mutta olisi ehkä mahdollista, että se seuraavan hallituksen ohjelmassa jollakin tavalla huomioitaisiin.

Eduskunnassa on viime viikkoinakin puhuttu paljon kansalaisten tasa-arvoisuudesta ja siitä, että laki kohtelisi meitä oikeudenmukaisesti. Eräässä yhteydessä jo viittasin samaan periaatteeseen ja totesin, että olisi tietysti mukavaa, että myös yhteiskunnan niin sanottujen vähemmälle jääneiden ja heikkojen kansalaisten ja yksilöiden yhteydessä puhuttaisiin näistä periaatteista, joista monien näkyvässä asemassa olevien kansalaisten yhteydessä hyvin paljon puhutaan.

Meillä Suomessa on tällä kymmenluvulla, 1990-luvulla, toteutettu lainsäädännössä aina perusoikeusuudistuksesta lähtien vammaisten osalta normaalisuusperiaatetta eli sitä, että yhteiskunta pyrkii tarjoamaan palvelut kaikille kansalaisille samanlaisina, ja sitten kun on erityistarpeita, joihin ed. Ulla Anttila lakialoitteen perusteluosassa viittaa, nämä hoidetaan sillä tavalla, että varsinainen palvelu on mahdollisimman yhdenvertainen kaikille kansalaisille. Tämä on eräs tärkeä periaate, jota tässä aloitteessa myös korostetaan.

Herra puhemies! On toivottavaa, että sosiaali- ja terveysvaliokunta voisi jonkinlaisen kannan tähän tärkeään asiaan ottaa, ja toivottavaa on se, että aloite ennemmin tai myöhemmin voisi toteutua ja nämä kansalaiset, joita tässä lakialoitteessa tarkoitetaan, voisivat kokea olonsa turvallisiksi ja myös heidän omaisensa, vanhempansa, voisivat kokea, että heitä kohdellaan ihmisinä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Ed. Holopainen kiinnitti huomiota vammaisten lasten kouluoloihin, jotka ovat erittäin tärkeä asia. Minusta tuntuu, että viime keväänä, kun koululakeja käsiteltiin, nämä kysymykset olivatkin kuitenkin enemmän esillä ja ainakin periaatteessa tulivat tunnetummiksi. Kun keräsin nimiä tähän lakialoitteeseen, kävi ilmi, että monille kansanedustajille vammaisten lasten asema nimenomaan vammaispalvelulain näkökulmasta on varsin vieras. Eli periaatteellista tukea sain hyvinkin paljon. Näitä nimiä ei ollut vaikea kerätä. Mutta ne epäkohdat, jotka laintulkintoihin liittyivät, olivat monille vieraita, joskin oli vähemmistö kansanedustajia, jotka olivat saaneet yhteydenottoja ja tunsivat näitä ongelmia tarkemminkin.

Mitä tulee ed. Alarannan puheenvuoroon, olen hänen kanssaan samaa mieltä, että vammaispalvelulaki ja vammaisten lasten oikeudet ovat mitä syvimmässä määrin kysymyksiä, jotka liittyvät ihmisten tasa-arvoon. Voimme paljon keskustella siitä, mikä on oikeudenmukainen tulonjako esimerkiksi lapsiperheiden ja eläkeläisten välillä. Mutta jos keskustellaan siitä, pitääkö ihmisen saada tasa-arvoiset lähtökohdat kehittyä ja saavuttaa oma, sanotaan, optiminsa, parhaat kykynsä tilanteessa, jossa lähtökohdat ovat paljon heikommat kuin normaaleilla lapsilla, niin tässä kokonaisuudessa minusta on niin merkittävästä tasa-arvoasiasta kysymys, että uudistuksista ei pitäisi pidättäytyä, vaikka taloudelliset kysymykset julkisen talouden osalta painavatkin siinä määrin, että on pakko harkita, mitkä uudistukset ovat tarpeen ja mihin yhteiskunnan resursseja lopulta oikein käytetään.

Ed. R a s k : Arvoisa herra puhemies! Ed. Ulla Anttilan lakialoite vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista on hyvä, ja olen sen itsekin allekirjoittanut. Siinä todetaan, että vammaisille henkilöille annetaan kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta sekä muita tarpeellisia palveluja.

Näen tässä yhden käytännön ongelman, jonka hoitaminen ei vaatisi edes rahaa. Nimittäin hoitohenkilökunnan koulutuskysymys kuntoutuksen osalta on tällä hetkellä eräiltä osin huonosti hoidettu. Meillä noin neljään vuoteen ei ole valmistunut enää ollenkaan kuntohoitajia, vaan nelisen vuotta sitten lakkautettiin kymmenen eri ammattia. Siinä olivat mukana kuntohoitajat, perushoitajat, hammashoitajat ja muut vastaavan koulutustason omaavat hoitajat, ja alettiin kouluttaa lähihoitajia. Tällä hetkellä on tilanne se, että lähihoitajakoulutuksessa ei ole kuntoutussuuntautumisvaihtoehtoa olemassakaan.

Luulen, että tämä asia pitäisi ehdottomasti korjata hyvin monestakin syystä. Se liittyy vammaisten tarvitsemiin palveluihin, vammaisten lasten ja ikääntyneiden vammaisten palveluihin, ja myös vanhusten avohoidon palveluihin olisi sillä suurta vaikutusta. Tänä päivänä on paljon puhuttu vanhusten saamasta hoidosta liittyen siihen, että vastaanotimme eduskunnassa tänään inhimillisen vanhuuden puolesta kerätyn yli 155 000 nimeä sisältävän adressin.

Minun viestini, jonka haluan tuoda esille, on se, että lähihoitajien koulutusta tulisi suunnata nimenomaan myös fyysisen kuntoutuksen puolelle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

23) Lakialoite laiksi Suur-Saimaan kansallispuistosta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 117/1998 vp (Pentti Tiusanen /vas ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa herra puhemies! Kysymyksessä on lakialoite n:o 117, joka koskee ehdotusta laiksi Suur-Saimaan kansallispuistosta, eli sen perustamista esitetään. Nythän on niin, että Suomessa kansallispuiston perustaminen vaatii lainsäädäntöä.

Tämän lakialoitteen on allekirjoittanut 32 kansanedustajaa käytännössä kaikista puolueista, jotka ovat edustettuina eduskunnassa, ja se lähtee siitä perustelusta, että maan kansallispuistoverkkoa on kehitetty määrätietoisesti ja tavoitteena on ollut puistoverkon saaminen sellaiseksi, että se olisi biologisesti ja myös maantieteellisesti mahdollisimman edustava. Kuitenkin nimenomaan eteläisessä Suomessa on laajoja alueita, joilla ei ole lainkaan kansallispuistoja. Kuitenkin sellaisiksi sopivia alueita on, kuten lakialoitteessa esitetty Suur-Saimaan alue.

Aloitteen mukaisen kansallispuiston rajat on myös merkitty aloitteen liitteenä olevaan karttaan, josta ne ovat kohtalaisen tarkoin nähtävissä. Kartan paksunnetun viivan sisäpuoliset alueet koostuvat Taipalsaaren, Puumalan, Ruokolahden ja Joutsenon kuntien osista.

Tästä aloitteesta, arvoisa puhemies, on käyty keskusteluja laajalti, voisi sanoa, useamman vuoden ajan, myös näiden kuntien johdon kanssa, myös kuntalaisten kanssa, ja tämän aloitteen tekemisessä ovat olleet mukana ennen muuta alueen luonnonsuojelujärjestöt ja Luonnonsuojeluliiton Etelä-Karjalan piiri. Myös Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiö on varsin monessa kohdin tuonut esiin omat näkökulmansa, jotka on myös aloitteessa huomioitu.

Oleellista aloitteessa on myös se, mikä todetaan useammassakin kohdin perusteluissa, että kansallispuiston toteuttaminen tapahtuu vapaaehtoisin ratkaisuin ja nimenomaan vähitellen. Hyvin tärkeä kohta on se, että tämä aloite sisältää periaatteen siitä, että maanhankinta tulee toteuttaa ennen lain asetuksella tapahtuvaa voimaan saattamista. Siis voimaan saattaminen säädetään erikseen asetuksella tapahtuvaksi, jota ennen on siis maan hankinta suoritettu. Se on tietysti myös välttämätöntä, koska kansallispuiston tulee käytännössä olla valtion omistamalla maalla.

Lakialoitteen kohdassa 2 on varsin tarkoin todettu myös ne toimet, jotka perustettavan kansallispuiston alueella ovat sallittuja, ja myös ne, jotka ovat rajoitettuja. Kansallispuiston alueella saa kalastaa, mutta ei norpalle vaarallisin kalanpyydyksin tai kalastustavoin. Aloite lähteekin hyvin pitkälti nimenomaan siitä, että Suur-Saimaan ainutkertaisen luonnon suojelun lisäksi kansallispuisto toimii norpan suojelun puolesta norppakannan elinmahdollisuuksien turvaamiseksi Suur-Saimaan alueella.

Edelleen kansallispuistoalueella saa rakentaa uusia rakennuksia muutoin kuin kansallispuiston tarpeisiin. Siellä saa veneillä, retkeillä ja leiriytyä, mutta ei niillä alueilla, jotka ovat joistakin erityisistä suojelusyistä rajoitetut. Edelleenkin nämä rajoitukset, joita en nyt erikseen totea, ovat yleisiä kansallispuistojen kohdalla noudatettuja rajoitustapoja.

Arvoisa puhemies! Tämä uuden kansallispuiston aikaansaaminen on pitkän tähtäimen työ. Suomessa kansallispuistot ovat keskittyneet maamme pohjoiseen osaan. On aika saada niitä myös eteläiseen Suomeen. Nimenomaan kaakkoisessa Suomessa, Etelä-Karjalassa, ei ole ensimmäistäkään kansallispuistoa. Suur-Saimaan alue ainutlaatuisena luonnonympäristönä ansaitsee sen. Tämän vuoksi tämä aloite on tehty täysin tietoisena siitä, että kysymyksessä on pitkä prosessi, joka tavallaan nyt on laitettu liikkeelle.

Tässä kohdin haluan myös tuoda kiitokseni Luonnonsuojeluliiton toiminnalle tässä asiassa, sen piirijärjestölle samoin kuin Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiölle ja myös kaikille niille kollegoille, jotka ovat tässä olleet mukana, myös ympäristövaliokunnan toiminnalle, jonka jäsenet ovat jo pitkään eri tavoin olleet mukana tässä hankkeessa. Painotan myös sitä, että allekirjoittajina on paljon muita kansanedustajia kuin ympäristövaliokunnan jäsenet. Näin ollen uskon, että pitkällä tähtäimellä tulee vielä päivä, jolloin tämäkin lakialoite toteutuu, sen ajatus ja henki.

Ed. Vähänäkki: Herra puhemies! Olen periaatteellisella tasolla samaa mieltä kuin ed. Tiusanen. Osallistuin vuosi pari sitten tässä talossa pidettyyn palaveriin, jossa oli Luonnonsuojeluliiton ja Saimaan alueella toimivan luonnonsuojeluyhdistyksen edustajia paikalla. Silloin tätä asiaa jo pohjusteltiin ja kaavailtiin. Ed. Tiusanen on lähtenyt asiassa ripeästi liikkeelle hankittuaan tarpeellisia selvityksiä.

Mutta en kirjoittanut, vaikka ed. Tiusanen sitä tiedusteli, nimeäni, sen vuoksi, että vaikka

periaatteet ovat sinänsä hyviä, niin eräät käytännön seikat ovat aiheututtaneet sen, etten liittynyt allekirjoittajien joukkoon. Yksi käytännön asia on läheltä asuinseutuani saadusta kokemuspiiristä. Siellä nimittäin on Itäisen Suomenlahden kansallispuisto, joka käsittää laajan alueen saaristoa itäisellä Suomenlahdella Suomen puolella, ja on arveltu jossain vaiheessa, että puisto levitettäisiin, mikäli neuvottelut venäläisten kanssa onnistuvat, myös lisäalueille idempänä.

Muistaakseni tämä kansallispuisto Suomenlahdella, Kaakkois-Suomessa on ollut olemassa jo pitkälti toistakymmentä vuotta. Ensimmäinen yllätys tuli heti alkuun silloin, kun määriteltiin sille säännöstöä eli sitä, mitä siellä saa tehdä jne. Silloin oli ympäristöministeriö aika lailla tiukkana ja selkeästi antoi semmoisia säännöksiä, joiden ei arveltu siinä vaiheessa missään tapauksessa olevan kuitenkaan liikaa rajoittavia.

Myöhemmin on havaittu, että Metsähallitus, joka hallinnoi siellä olevia metsävaroja ja saaria, on hankkinut jälkikäteen myöhemmin oikeudenkäyntiteitse mahdollisuuden kieltää kalastaminen monilla saarilla, tietyn vyöhykkeen suuruisella alueella saarien ympärillä. Se on herättänyt hyvin suurta närää paikallisissa asukkaissa, jotka ovat ikimuistoisista ajoista alkaen siellä virkistäytyneet ja myös elannokseen kalastusta harjoittaneet.

Toki tässä lakialoitteessa on selkeästi tuotu esiin, mitä saa tehdä ja mitä taas ei saa tehdä ja millä tavalla rajoituksia tehdään. Mutta tuntuu siltä, että kun olen kuulostellut eräiden tällä Saimaan alueella olevien tai lähellä olevien huvilanomistajien ja eräiden lappeenrantalaisten mielipiteitä, niin he ovat aika lailla varauksellisia kansallispuiston synnyttämisen suhteen.

Niin kuin lakiesityksen esittelyssä todetaan, aika tärkeinä suojeltavina tuodaan esiin norpat, joiden suojelu on, totta kai, tärkeää. Niitä arvellaan kansallispuistoksi ajatellulla alueella olevan 12—14. Sen sijaan enemmät norppaesiintymät ovat Saimaan vesistöalueella muualla kuin tällä alueella. Mielestäni myös näitä 14:ää norppaa voidaan suojella ilman kansallispuiston tiukkoja määräyksiä, nimittäin erilaisilla toivomuksilla ja ohjeistoilla.

Olen huomannut vuosi vuodelta, että virkistyskäyttäjät ja ammatikseen vesistöä kalastuksessa käyttävät samoin kuin huvilan omistajat ovat aika lailla valveutuneita ja nimenomaan haluavat, että luonnon eläimistö pysyy sillä alueella eikä häiriinny niistä toiminnoista, joita näillä vesillä ihmiset suorittavat.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti haluan todeta arvostamani ed. Vähänäkin puheenvuoroon itäisen Suomenlahden kansallispuiston osalta sen, että se on perustettu aika tavalla myös nimenomaan merilinnuston suojeluun. Siellä on saaria, joille maihinnousu vuodessa on kielletty hyvin ison aikaa kesästä, jolloin sinne ei saa nousta johtuen pesimärauhasta.

Toinen asia: 16 päivänä tätä kuuta, viime maanantaina, perustettiin Lappeenrannassa kansalaisliike tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Uskon, että se on varsin laajapohjainen ja siinä on mukana yhteiskunnallisesti varsin erilaisia tahoja. Päämäärä on sama.

Edelleenkin tämä on todella perustettu, niin kuin ed. Vähänäkki totesi, norpan suojelemiseksi. Toteaisin sen, että Suur-Saimaa on vielä joitakin vuosikymmeniä sitten ollut hyvinkin merkittävä norpan pesimäalue. Se yritetään palauttaa jälleen sellaiseksi.

Aivan oikein, ihmiset, huvilanomistajat siellä ovat tietoisia, valveutuneita myös näistä asioista, ja todella, niin kuin aloitteen sivuilla todetaan, huvila-asutus jatkuu entisellään ja ainoastaan vähitellen ajan mittaan vapautuvat ja myytäviksi tarkoitetut huvilat voidaan valtion toimesta tarvittaessa lunastaa. Tällä hetkellä alueella on noin 120 kesäasuntoa.

Edelleen on hyvin tärkeätä kaikille ja nimenomaan huvilanomistajille perehtyä lakialoitteen liitteenä olevaan karttaan. Se osoittaa muun muassa sen, että Kyläniemi ei kuulu tämän alueerajauksen sisään, vaan se on aloitteen ulkopuolella oleva alue. Ainoastaan aivan pieni osa Kyläniemen, siis tärkeän harjumuodostuman, läntistä osaa on siinä mukana.

Lopuksi haluaisin todeta, että maapinta-alasta omistavat valtaosan maamme metsäteollisuusjätit, siis Enso tai StoraEnso ja UPM-Kymmene. Uskon, että näille yrityksille tulisi erityistä imagoarvoa siitä, jos tämä aloite tulevaisuudessa toteutuu ja jos nämä suuryritykset, jotka mainitsin, ovat mukana toteuttamassa tätä lakialoitetta. Tämä imagoarvo saattaa olla merkittävä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

24) Lakialoite laiksi vahingonkorvauslain 2 luvun muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 123/1998 vp (Kari Myllyniemi /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Tällä lakialoitteella on tarkoitus terästää vanhempien vastuuta ja tulla vastaan myös nuoria ja lapsia, jotteivät he rikoksen poluille ajautuisi.

Vahingonkorvauslakiin on tarkoitus tehdä seuraava lisäys 1 a §: "Vanhempien katsotaan aiheuttaneen vahingon tuottamuksellaan, mikäli vahingon on aiheuttanut alaikäinen lapsi tai nuori, jonka on sallittu olla ilman aikuisen valvontaa yöaikaan sellaisissa olosuhteissa, joita ei ole pidettävä hyväksyttävinä." Siis aloitteessa ehdotetaan, että vanhemmat joutuisivat vastuuseen alaikäisen lapsensa tahallisesti aiheuttamasta vahingosta, mikäli lapsi on teon tehdessään yöaikaan ollut ilman aikuisen ihmisen valvontaa.

Aloitteen tarkoitus on selventää vanhempien kasvatusvastuuta ja vähentää nuorison rikollisuutta. Rikolliselle tielle ajautuvat helpoimmin sellaiset nuoret, joilla ei ole säännöllisiä kotiintuloaikoja eikä muitakaan vanhempien asettamia rajoja. Yöaikaan kaupungilla näkee entistä nuorempia lapsia monesti alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alaisina. Tällaiset lapset hakevat usein turvaa rikoksia harjoittavista jengeistä. Tämä on erittäin poikkeuksellinen tapahtuma maailmanlaajuisesti. Harvoissa maissa tällä tavalla lasten sallitaan ulkosalla olla.

Nuorisorikollisuuden kohteeksi joutunut vahingon kärsijä jää usein ilman korvausta, koska tekoon syyllistynyt lapsi ei ole pystynyt maksamaan korvausta. Vanhemmat ovat korvausvastuussa vain, mikäli ovat laiminlyöneet valvontavelvollisuutensa. Koska joidenkin vanhempien oma vastuuntunto on hämärtynyt niin, ettei lasten ja nuorten tekemisiä edes yöaikana valvota, on lakia syytä selventää. Joissakin kaupungeissa ulkomailla, muistaakseni Varsovassa taitaa noin olla, on nuorisoa kielletty liikkumasta kaupungilla kello 23:n ja kello 6:n välillä ilman aikuisten seuraa. Tällainen käytäntö on ja taitaa olla laki myös Saksan maalla.

Tässä lakialoitteessa ei mennä näin pitkälle. Nuoriso saa edelleenkin liikkua öiseen aikaan ulkona. Salliessaan tämän vanhemmat ottavat sen riskin, että he saattavat joutua vahingonkorvausvastuuseen lapsensa teoista. Tällä asiaa ei varmasti kokonaisuudessaan ratkaista, mutta uskoisin, että kun tämä tulisi hyväksytyksi, se kuitenkin edesauttaa sitä, että meidän lapsemme ja nuorisomme olisivat vähän paremmassa kurissa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Asiasta, jota ed. Myllyniemi ja eräät muut kansanedustajat ehdottavat, on keskusteltu vaikka kuinka pitkään, toisin sanoen siitä, että vanhemmat asetetaan enemmälti vastuuseen lastensa tekosista. Itse mietin tätä kovasti. En kuitenkaan tätä lakialoitetta allekirjoittanut, koska periaatteessa se on aivan oikeasuuntainen, mutta se on liian kova laki siinä mielessä, että yhteiskunta on edennyt liian pitkälle ja vanhempien on enää mahdotonta asettua vastuuseen siitä, mitä heidän lapsensa tekevät. Pitäisi silloin, jos tähän mennään, myös antaa mahdollisuus kodeille käyttää kuria lapsiin, sitä vanhanaikaista kuria kuin ennenkin käytettiin. Silloin siltä pohjalta lapset saataisiin myös uskomaan, kun heille sanotaan. Kun ei kerran kuritusta saa käyttää eikä kuria lapselleen opettaa, silloin ei myöskään vanhemmilta voida tietysti tämän tyyppisiä vastuita vaatia.

Tämä on hassu tilanne sikäli, että minäkin ajattelen toisaalta, niin kuin sanoin, myönteisesti tätä asiaa, mutta toisaalta sanon kuitenkin, että tämä on liian kova laki. Se panee vanhemmat viettämään tarpeettomasti unettomia öitä sillä tavalla, että he eivät asialle mitään voi. He eivät lasta pysty estämään, ja kuitenkin heille tulee tämä vastuu, joka saattaa olla kovinkin suuri. Kun ed. Myllyniemi totesi, että jossakin on lapsilla ulkonaliikkumiskielto tietyn kellonajan jälkeen, minä sanoisin, että pitäisi oikeastaan miettiä ensin yhteiskunnan taholta tapahtuvaa rajoitustoimintaa, jos kerran yhteiskunta on siihen mennyt, että muuten ei asioita pystytä hoitamaan, ja sitten ehkä tätä kautta mennä vanhempien vastuuseen.

Niin kuin sanottu, hyvä asia, mutta toisaalta liian kova toteutettavaksi.

Ed. Myllyniemi: Herra puhemies! Ed. Aittoniemi voi tietenkin olla tässä oikeassakin. Lakialoitetta kirjoitettaessa ei jokainen sana tietenkään ole paikalleen vielä sattunut. Tässä sa-

notaan: "sallii olla". Tätä varmasti voitaisiin tietysti lieventää, että "toistuvasti sallii olla". Eikä tietenkään voida vaatia, jos 15—16-vuotias poika väkisin kotoaan lähtee, että rautoihin taikka naruihin pitää laittaa, kunhan vain pystyvät vanhemmat todistamaan sen, että he ovat kuitenkin yrittäneet estää eivätkä tieten tahtoen suosineet ja sallineet, että lapsi on tuolla ulkosalla. Mitä nuorempi lapsi, sitä suurempi vastuu vanhemmilla. Kyllä tällä olisi oma merkityksensä.

Samassa vahingonkorvauslaissa on toki pykälä jo aikaisemmin, jota on sovellettu tähänkin saakka. Jos vanhemmat ovat ostaneet pojalleen ilmakiväärin ja poika on ampunut sillä silmän puhki, on nyt voimassa olevaa lakipykälää sovellettu. Tämä vain selkeyttäisi ja antaisi sellaista pohjaa vanhemmille, että katsos poika, tuossa lukee tuolla tavalla, minä tässä sinusta vastaan. Minä uskon, että kun viiden tonnin laskun tuo Kalle-poika kylältä tultuaan, niin ei se seuraavana yönä enää lähde sinne. Kyllä tällä varmasti olisi oma merkityksensä. En sano ollenkaan, tarvitseeko tämän juuri tässä sanamuodossaan olla ja ehkä aivan näin kovakourainen, mutta jotakin meidän pitäisi tehdä kuitenkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

25) Lakialoite laiksi rikoslain 39 luvun 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 126/1998 vp (Kari Myllyniemi /kesk)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Myllyniemi: Herra puhemies! Aloitteessa ehdotetaan, että rikoslain 39 luvun 1 §:ää muutettaisiin siten, että sen soveltamisala huomattavasti laajenisi ja sen ansiosta voitaisiin paremmin päästä toteuttamaan lakia, koska nykyisin lakia ei edes tarvitse kiertää, vaan se sanamuotonsa ja perustelujensa mukaan ei toteuta oikeudenmukaisuutta.

Nyt voimassa olevassa lainkohdassa sanotaan, että velallinen, joka tietäen jo olemassa olevien tai odotettavien taloudellisten vaikeuksiensa perusteella tekonsa voivan vahingoittaa velkojiensa taloudellisia etuja hävittää omaisuuttaan ja siten aiheuttaa maksukyvyttömyytensä, rangaistakoon sakolla tai tuomittakoon epärehellisyydestä sakkoon tai vankeuteen.

Tästä on entinen työkaverini, sanoisin, tehnyt väitöskirjan aivan viime viikolla, ja on todettu jo viimeisen yhdeksän vuoden aikana myös, että tässä lakikohdassa on erinomaisen suuri virhe, minkä vuoksi tätä lainkohtaa nyt on tarkoitus esittää muutettavaksi sillä tavalla kuin aloitteen perusteluista tarkemmin ilmenee. Muutaman rivin väkisten tästä luen perusteluiksi.

Rikostarkastaja, YTM Ilpo Kähkönen on käsitellyt väitöskirjassaan muun muassa seuraavaa:

"Hallituksen esityksen mukaan, jos varallisuusasemaa huonontava teko on suoritettu ennen velallisen joutumista kriisitilanteeseen (uhkaava maksukyvyttömyys), se ei voi olla rangaistavaa, vaikka sen lopulliset seuraukset ilmenisivätkin vasta kriisivaiheessa. Sen sijaan teko voi olla suoritettu samanaikaisesti kriisitilanteen aiheuttamisen kanssa, jolloin teon suuruusluokka vaikuttaa tarkasteluun.

Alkutilannetta ei voida pitää olennaisena velkojien vahingoittamisen kannalta. Olennaista on sen sijaan lopputulema (velkojien kannalta) sekä teon määrä, jolloin myös alkutila on tarkastelussa mukana automaattisesti teon määrän kautta.

Mikäli alkutilaa ja lopputilaa halutaan tarkastella samassa ulottuvuudessa, voisi ehdottaa, että velallisen epärehellisyydestä poistettaisiin määritelmä 'olemassa olevien tai odotettavissa olevien taloudellisten vaikeuksien perusteella'. Sen tilalle ei välttämättä tarvittaisi mitään määritelmää, koska velkojien vahingoittamisvaara tulee lopputuleman kautta".

Taloudelliseen rikollisuuteen on pureuduttava kaikilla mahdollisilla tavoilla. Lakien muuttaminen tarkoituksenmukaiseksi on yksi toimi, johon juuri eduskunta voi vaikuttaa. Tätä mahdollisuutta tulisi käyttää hyväksi ja huomata alan ammatti-ihmisten esittämät arvostelut nykyistä lainsäädäntöä vastaan.

Ymmärrän, että lakivaliokunta ei varmaankaan ehdi tätä tämän kauden aikana ottaa esille, mutta esimerkiksi professori Jyväskylästä, jonka nimeä en muista, piti tätä väitöskirjaa hyvin ansiokkaana ja erikoisesti myöskin kiinnitti huomiota lain puutteisiin näiltä kohdin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio